

Truede og sjældne ynglefugle i Danmark 2007

Sammenskrevet og redigeret af TIMME NYEGAARD og MICHAEL BORCH GRELL

Rapport nr. 10 fra DOF's Arbejdsgruppe for Truede og Sjældne Ynglefugle (DATSY)

Indledning

Nærværende rapport er arbejdsgruppens tiende års-status for Danmarks truede og sjældne ynglefugle. Rapporten er sammensat af bidrag fra en række frivillige artscoordinatorer, sammenskrevet og fagligt kvalitetssikret under redaktion af Timme Nyegaard og Michael Grell.

Årsrapporten 2007 er publiceret på DOF's hjemmeside (www.dof.dk/datsy) og forventes sidst på året desuden publiceret i værket Fugleåret 2007, ligesom det også var tilfældet med årsrapporten for 2006, se Christensen & Lange (2008).

Alle artscoordinatorer takkes varmt for et godt samarbejde omkring dataindsamlingen; de er alle nævnt i Tabel 1. Gert Hjembæk tiltrådte i starten af 2007 som ny artscoordinator for rød glente, og Per Bomholt takkes som afgangende artscoordinator for den store indsats, han har ydet i projektet gennem årene. Ligeledes takkes alle observatører, der efter mange timers feltarbejde har leveret deres registreringer af ynglefugle til projektet eller gennem DOF-basen. Preben Clausen og Thomas Nordby takkes for hhv. faglig og sproglig korrektur på rapporten. Ende-

lig skal der rettes en stor tak til Aage V. Jensens Fonde for den økonomiske støtte til projektet, som har muliggjort DOF's indsamling af data om de sjældne og truede ynglefugle samt udgivelsen af nærværende rapport.

Særlige resultater af overvågningen i 2007

De 38 artscoordinatorer i DATSY overvågede i 2007 sammenlagt 40 forskellige arter af truede og sjældne ynglefugle (Tabel 1).

For den nyindvandrede danske bestand af kongeørn blev 2007 et skelsættende år, idet det for første gang lykkedes for to par at opfostre hver en unge, den ene i en rede uden for Lille Vildmose-området. Siden 1999 er der nu sammenlagt fløjet mindst 11 kongeørneunger fra danske reder. Udsigterne for denne imponerende ørnearts fortsatte spredning i det danske landskab synes lyse, og et tredje kongeørne par er formentlig på vej til at etablere sig i Østjylland.

Også vandrefalken genindtager nu sine klassiske lokaliteter. De 3 par i 2007, heraf 2 med udflyjne

Tabel 1. Sammenfatning af resultaterne af overvågningen af de truede og sjældne ynglefugle i 2007. Under dækning angiver +++, at arten vurderes godt dækket (alle ynglepar er formodentlig registreret), ++ angiver en middeldg dækning (alle ynglepar kunne ikke registreres, men tilfredsstillende nok til at vurdere bestandsstørrelsen) og + angiver en dårlig dækning (kun tilfældige yngleforekomster er kendt), der ikke er tilstrækkelig til at foretage en bestandsvurdering ud fra.

Art	Ynglepar	Lokaliteter	Dækning	Artkoordinator
Malleduk <i>Fulmarus glacialis</i>	0	0	+++	Henrik Haaning Nielsen
Sort stork <i>Ciconia nigra</i>	0	0	++	Jørgen Jensen
Hvid stork <i>Ciconia ciconia</i>	1*	1*	+++	Hans Skov
Skestork <i>Platalea leucorodia</i>	46	3	+++	Jan Skriver
Sangsvane <i>Cygnus cygnus</i>	3	3	+++	Bjarke Laubek
Bramgås <i>Branta bernicla</i>	902-903	3	++	Christian Ebbe Mortensen
Rødhovedet and <i>Netta rufina</i>	10-12	2	++	Hans Erik Jørgensen
Hvinand <i>Bucephala clangula</i>	98-112	15-17	++	Johannes Bang
Stor skallesluger <i>Mergus merganser</i>	51-65	27-45	++	Jan Blichert-Hansen
Rød glente <i>Milvus milvus</i>	47-56	47-56	++	Gert Hjembæk
Havørn <i>Haliaetus albicilla</i>	17	17	+++	Erik Ehmsen
Blå kærhøg <i>Circus cyaneus</i>	0	0	++	Keld Bakken
Hedehøg <i>Circus pygargus</i>	23-25	23-25	+++	Lars Maltha Rasmussen
Kongeørn <i>Aquila chrysaetos</i>	2	2	+++	Tscherning Clausen
Fiskeørn <i>Pandion haliaetus</i>	1	1	+++	Leif Novrup
Lærkefalk <i>Falco subbuteo</i>	6-11	6-11	++	Jesper Tofft
Vandrefalk <i>Falco peregrinus</i>	3-4	3-4	+++	Niels Peter Andreasen
Plettet rørvagtel <i>Porzana porzana</i>	64	32	++	Susanne Bruun
Engsnarre <i>Crex crex</i>	301	?	++	Mark Pedersen
Trane <i>Grus grus</i>	71-73	43	++	Palle A. F. Rasmussen
Hvidbr. præstekrave <i>Charadrius alexandrinus</i>	64	8	+++	Ole Thorup
Hjejl <i>Pluvialis apricaria</i>	0-3	0-3	++	Egon Østergaard
Svaleklire <i>Tringa ochropus</i>	-	-	+	Ingen artskoordinator
Tinksmed <i>Tringa glareola</i>	120-126	8-12	++	Egon Østergaard
Stenvender <i>Arenaria interpres</i>	48-49	5-6	+++	Palle A. F. Rasmussen
Sorthovedet måge <i>Larus melanocephalus</i>	10-11	3-4	+++	Lars Hansen
Dværgmåge <i>Larus minutus</i>	2-4	1	+++	Poul Hald Mortensen
Sandterne <i>Gelochelidon nilotica</i>	0	0	++	Ole Thorup
Splitterne <i>Sterna sandvicensis</i>	5000	9-11	++	Jens Overgaard Christensen
Sortterne <i>Chlidonias niger</i>	44	2	+++	Knud N. Flensted
Slørugle <i>Tyto alba</i>	326	326	++	Klaus Dichmann
Stor hornugle <i>Bubo bubo</i>	33-34	33-34	++	Hans Pinstrup
Kirkeugle <i>Athene noctua</i>	60-70	60-70	++	Lars Holm Hansen
Mosehornugle <i>Asio flammeus</i>	0-1	0-1	++	Niels Knudsen
Perleugle <i>Aegolius funereus</i>	2-6	2-4	++	Hanne Tøttrup
Biæder <i>Merops apiaster</i>	0	0	++	Magnus Bang Hansen
Toplærke <i>Galerida cristata</i>	2	1	++	Anders Østerby
Markpiber <i>Anthus campestris</i>	0-1	0-1	++	Knud Pedersen
Vandstær <i>Cinclus cinclus</i>	2	2	++	Erik Dylmer
Blåhals <i>Luscinia svecica cyanecula</i>	105	28	++	John Frikke
Stor tornskade <i>Lanius excubitor</i>	12-15	7	++	Niels Peter Brøgger

* Herudover et forvildet ynglepar bestående af tamfugle

unger, fordeler sig på Stevns og Møns klinter samt på Hammerknuden på Bornholm. Derudover var der et muligt par i Vadehavet, hvor det inden for de nærmeste år må forventes, at arten etablerer sig, da der allerede yngler adskillige par i både den hollandske og tyske del af Vadehavet.

Fundet af et par perleugler med udføjne unger i et sortspættehul i en midtjysk plantage kandiderer til at være årets mest overraskende ynglefund. Den lille isolerede ynglebestand på Bornholm har i en årrække fluktueret betydeligt; visse år har formentlig været helt uden ynglende ugler. Det var derfor en stor, men kærkommen overraskelse, da lokale feltornitologer i foråret registrerede syngende perleugle på en midtjysk lokalitet. Senere blev redegørelsen også lokaliseret og parret holdt under observation, til de to unger var fløjet fra reden. Det bliver nu ganske spændende at se, om der var tale om en enlig svale, eller om perleuglen skulle være undervejs til at etablere sig i det jyske.

Meget værre ser udsigterne ud for en anden jysk ugle, nemlig kirkeuglen. For få årtier siden var denne ugle udbredt over hele den jyske halvø. Nu findes der kun en egentlig bestand i Himmerland samt få isolerede ynglepar andre steder. DATSY samarbejder med Zoologisk Museum i et forskningsprojekt, der søger at kaste lys over de konkrete årsager til kirkeuglens problemer. I 2007 registreredes sammenlagt ca. 60 par, men bestanden skønnes at være en smule højere. De foreløbige resultater tyder på, at det er det intensivt dyrkede agerlands mangelfulde biodiversitet og dermed ringe naturlige fødemuligheder for uglerne, der er hovedårsagen til artens langsigtede tilbagegang.

Tilbagegangen fortsætter desuden for de åbne, næringsfattige eller sparsomt bevoksede naturtypers specialister såsom sandterne, hjejle, mosehornugle og markpiber. Deres kritiske status er uændret eller forværret i 2007. Hedehøgen er i vedvarende tilbagegang og havde i 2007 den laveste bestand siden projektets start i 1998. For stor tornskade blev 2007 det dårligste år siden år 2000. De omtalte fuglearter reagerer på ændrede betingelser på deres levesteder og kan forudsiges at blive ofre for en kombination af langsigtede strukturændringer i landbruget og en mangelfuld offentlig naturforvaltning. Med disse fugles forsvinden vil der være tale om et markant tab af biodiversitet knyttet til klassiske danske naturtyper, der er stik mod den tiltrådte politiske målsætning om, at tabet af biodiversitet skal standses senest i 2010.

Sidst i juni blev landet ramt af kraftig regn og blæst, hvilket havde konsekvenser for ynglesuccesen hos en lang række arter, bl.a. hvidbrystet præstekrave, splitterne, dværgmåge og skestork, fra Vadehavet i syd til Vejlerne i nord.

Der er fortsat ikke fundet en artskoordinator for svaleklire, men takket være den meget aktive caretakergruppe for Gribskov er den nordsjællandske kernebestand dog som sædvanlig godt dækket.

Projektets baggrund og formål

2007 var den 10. sæson, hvor Dansk Ornitologisk Forenings Arbejdsgruppe for Truede og Sjældne Ynglefugle (DATSY) indsamlede data om en række af Danmarks mest truede og sjældne ynglefugle. Planen er, at projektet i sin nuværende form løber frem til og med ynglesæsonen 2008. Herefter vil DATSY blive integreret i Caretakerprojektet (der overvåger Danmarks vigtigste fuglelokaliteter), se nærmere herom nedenfor. DATSY påbegyndtes som landsdækkende projekt i 1998 med det formål at opnå den bedst mulige registrering af en række fåtalige ynglefugle. Fra 2004 er det primært EF-fuglebeskyttelsesdirektivets liste 1, der er udgangspunkt for de arter, der overvåges i projektet. Dog opretholdes ligeledes en overvågning af udvalgte fugle, som er sjældne eller truede på nationalt plan. Som der er redegjort for i årsrapporten for 2004 (Nyegaard & Grell 2005), prioriterer DATSY også en mere stringent registrering og tolkning af data gennem udarbejdelse af monitoringsvejledninger, en forøget elektronisk afrapportering via DOFbasen og en styrket formidling via foreningens hjemmeside.

Projektets formål er:

- at indsamle kvalificerede data om de truede og sjældne ynglefugle, der muliggør en årlig eller næsten årlig statusopgørelse.
- at øge offentlighedens opmærksomhed på vort fælles ansvar for at sikre dansk natur af tilstrækkelig kvalitet som levested for sjældne fuglearter.
- at udgive en årlig, illustreret rapport om resultaterne af dataindsamlingen.
- at aktivere de fagligt interesserede amatørornitologer i et vigtigt landsdækkende projekt.

Statsligt samarbejde

Gennem samarbejdsaftalen mellem Miljøministeriet og DOF (påbegyndt i 2004 og videreført 2007-09) var der også i 2007 sikret midler til overvågning af hedehøg og til afværgelse af høst af reder i risikozonen. Herudover følges implementeringen af den nationale handlingsplan for truede engfugle tæt gennem en særlig engfuglearbejdsgruppe. Med støtte fra Skov- og Naturstyrelsen er der i januar 2007 trykt en informationspjece om rød glente målrettet mod lodsejere og landmænd. Endelig skal DOF og Thy statskovdistrikt samarbejde om at afrapportere den aktuelle status for den udryddelsestruede ynglebestand af hjejle og herunder vurdere registreringsmetode og iværksatte forvaltningstiltag.

Den fremtidige projektorganisering

Det var oprindelig planen, at DATSY-projektet skulle ophøre med udgangen af 2008. Hermed ville projektet være videreført med økonomisk støtte fra Aage V. Jensens Fonde i 2 perioder (1999-2003 og 2004-2008). DOF havde forestillet sig, at staten gennem miljøministeriet ville overtage finansieringen, fordi det statslige miljøovervågningsprogram NOVANA i høj grad behøver de resultater overvågningen skaber. Denne strategi er dog ikke lykkedes.

Da Danmarks mest truede og sjældne ynglefugle er hjerteblod for foreningen, og ikke mange kan forestille sig, at DOF fuldstændig skulle nedlægge denne overvågning, var gode råd dyre. Løsningen blev, at DOF overfor projekternes hovedsponsor foreslog at integrere DATSY i Caretakerprojektet. Med denne løsning ville begge projekter blive fagligt og organisatorisk styrket og resultere i forbedrede overvågningsresultater.

Aage V. Jensens Fonde tiltrådte ved årsskiftet 2007/08 glædeligvis den fremlagte model, således at der nu er sikret økonomisk støtte til at videreføre projekterne i integreret form for yderligere en fem-årig periode. I det nye projekt vil der fremover både være frivillige lokalitets- og artscaretakere. Desuden er der mulighed for at udpege artscaretakere for de vigtigste danske trækfuglearter, ligesom flere nye ynglefuglearter vil få en caretaker. DOF er meget taknemmelig for den økonomiske støtte, der sikrer foreningen mulighed for at fastholde den samlede frivillige indsats for overvågning og beskyttelse af Danmarks bedste fuglelokaliteter og de mest truede arter.

Bedre overvågning og rekruttering

Integrationsløsningen vil tilføre Caretakerprojektet erfaring og kompetence om optælling og beskyttelse af DATSY-arterne, som de eksisterende caretakere i høj grad efterspørger. De fuglearter, der skal overvåges på de vigtige fuglelokaliteter i Caretakerprojektet, er nemlig i høj grad sammenfaldende med de arter, der overvåges i DATSY-projektet. Hertil kommer andre fordele som forbedrede muligheder for vidensdeling, indbyrdes koordinering og samarbejde de frivillige imellem samt tværgående formidling. For DATSY-netværket vil den nye struktur indebære, at indsatsen fremover i højere grad skal bero på en gruppeindsats end på enkeltpersoner, hvor opgaverne deles mellem gruppens deltagere alt efter tid, evner og interesser. Denne organisationsform har vist sig særdeles effektiv i lokalitetsovervågningen og har bl.a. medført rekruttering af mange nye frivillige i foreningens faglige arbejde. Den nye model indføres gradvis fra sommeren 2008 og vil efter planen være fuldt implementeret januar 2009.

Ny geografisk struktur

I forlængelse af kommunalreformen og amternes nedlæggelse per 1. januar 2007 er der ligeledes gennemført en strukturændring i DOF. Det er sket ved at omdøbe DOF's lokalafdelinger, der førhen fulgte amtsgrænserne, efter deres geografiske placering (DOF-Ringkøbing har skiftet navn til DOF Vestjylland, DOF-Århus til DOF Østjylland osv.) og tilpasse afgrænsningen til de nye kommuner. Den største nyskabelse er etableringen af en ny lokalafdeling i Nordsjælland. I forbindelse med opgørelser af ynglebestande i regionale områder anvendes i nærværende rapport DOF's nye lokalafdelingsområder, der altså svarer næsten fuldstændig til de tidligere amtsafgrænsninger. Tidligere amtsopgørelser er blevet konverteret direkte til DOF-afdelinger.

Artsgennemgang

Mallemuk *Fulmarus glacialis*

Af artskoordinator Henrik Haaning Nielsen

Der blev set Mallemuk på Bulbjerg første gang i år den 31/3, hvilket er ret sent. Den egentlige ankomst kan dog meget vel være sket tidligere. I april måned sås kurmageri og afledningsadfærd, ligesom op til 8 fugle lå parvis på hver deres redehylde. Rede"bygning" sås tillige. Imidlertid sås heller ikke denne sæson hverken æg eller unger, og den danske ynglebestand er fortsat på 0 par.

Der blev ikke gjort nogen observationer i juli, men 6/8 sås 2 fugle komme tilflyvende og lægge sig på havet neden for klinten. Dette blev årets sidste observation fra Bulbjerg.

Tabel 2. Maksimumsantal af mallemukker *Fulmarus glacialis* observeret på Bulbjerg i 2007 fordelt på måneder.

Måned	Maksimum antal fugle
Marts	4
April	8
Maj	4
Juni	4

Sort stork *Ciconia nigra*

Af artskoordinator Jørgen Jensen

Der er ingen tegn på, at sort stork har ynglet i Danmark i 2007, da der ikke foreligger observationer af hverken stationære par eller enlige fugle i yngletiden. Det er dog værd at bemærke, at der i området Sydøstsjælland/Møn er gjort flere iagttagelser af sort stork i perioden april-august. I dette område kunne der være potentielle ynglebiotoper.

Årets første sorte stork blev set 17/4 på Møn. Den næste blev set 26/4 i Bjerregrav Mose ved Randers. På denne lokalitet er der tidligere ofte set sort stork. I maj blev der i alt set 5 fugle (2 i Jylland, 2 på Sjælland og 1 på Falster), i juni 2 fugle i Jylland, i juli 2 fugle (1 Sjælland og 1 Møn), i august 8 fugle (5 Jylland, 1 Fyn, 1 Sjælland og 1 Møn) og i september 2 fugle i Jylland. Årets sidste sorte stork blev set sydtrækkende den 9/9 ved Hals-Egense.

I Slesvig-Holsten er bestanden fortsat stabil med 7-8 par, der har en god ungeproduktion. Det nordligste par er desværre stadig langt fra den danske grænse (Gerd Janssen, pers. medd.). Bestanden i Mecklenburg-Vorpommern er på 16-18 par og svagt stigende. Men her var ungeproduktionen i 2007 lav på grund af usædvanligt dårligt vejr i juni/juli. Således blev enkelte kuld ødelagt af hagl (Carsten Rohde, pers. medd.). Den samlede bestand i Tyskland er stadig stigende. Særligt i Mittelgebirge stiger bestanden kraftigt. I 1990 havde Tyskland ca. 250 par,

og i dag har de 525-550 par (Sudfeldt et al. 2007). I Sverige var der ingen indikationer på, at sort stork skulle have ynglet i 2007.

Hvid Stork *Ciconia ciconia*

Af artskoordinator Hans Skov

Storkesæsonen begyndte i 2007 den 10/3 med, at hunstorken dukkede op i Rudbøl nær grænsen. Den meget tidlige ankomst kan forklares ved, at denne stork har overvintret i Sydslesvig. Det drejede sig om samme hunstork, som holdt til her i 2006, men da magen udeblev, forlod storken området efter en måned. Den blev siden aflæst som ynglestork i Königshügel nordvest for Rendsburg i Sydslesvig. Fuglen stammer fra storkeopdræt på den tyske ø Föhr.

Den 20/4 ankom den første trækkende ynglestork til Vegger. Kun hunstorken var i år til stede på reden. Den lagde æg, men de var selvfølgelig golde. Denne stork er den sidste i Danmark, som man kan sige er en stork med ægte vild proveniens. Fuglen er ikke ringmærket.

Nr. Broby på Fyn havde ret så sensationelt en enlig stork boende på en ny rede på en gård lidt uden for byen. Storken dukkede op på en traditionelt drevet gård med kreaturer og vedvarende græsmarker. En rede blev hurtigt sat op på tagryggen, og storken holdt herefter til på denne rede i 5 uger før den fløj videre. Den var ringmærket, og den usædvanlige hændelse må nok tilskrives, at fuglen stammer fra storkeopdræt på Vadehavsoen Föhr. Sidste gang der var fastboende storke på Fyn var helt tilbage i 1966 (enlig stork på Solbakkegård, Næsby).

Det tamme storkepar i Hvedstrup på Sjælland, der stammer fra det svenske udsætningsprojekt, overvintrede som vanligt, men valgte sidst i marts at flytte 1,5 km bort til Gundsøllille. Først havde fuglene dog i nogle dage forsøgt at bygge en rede på Hvedstrup kirke, men grenene faldt ned fra kamtagavlen, og storkene måtte opgive deres forehavende. I Gundsøllille valgte parret at bygge en ny rede på en 12 m høj skorsten ved et gartneri uden nogen form for hjælp. De lagde 4 æg og fik udruget dem alle, men en unge døde et par uger gammel. De 3 tilbageblevne storkeunger blev ringmærket den 20/6. Ungerne trak bort fra området den 22/8 og var i dagene 24-27/8 ved Marrebæk på Falster, hvor ringene blev aflæst. De trak senere over Østersøen til Tyskland – ganske som den oprindelige sjællandske storkebestand gjorde det. Storkeparret i Gundsøllille fandt på naturlig vis selv al den føde de behøvede til dem og deres unger. De første år i Hvedstrup blev parret fodret, men de kender nu området så godt, at de ikke længere har behov for fodring i sommerhalvåret.

Efter parret havde forladt reden i Hvedstrup sidst i marts, stod den tom indtil den 15/4, hvor en hunstork udruget i samme rede i 2005 ankom fra

trækket. Den 13/5 fik denne stork oven i købet en mage, en søskende fra samme kuld. Indimellem var der også to storke fra 2004-kuldet, der indtog reden i Hvedstrup. Der blev ikke lagt æg, og efterhånden som sommeren skred frem, opholdt storkene sig mere og mere i Veksø længere mod nord. Her er betydeligt bedre fourageringsmuligheder for storke-
ne. Storkene blev ikke fodret, men klarede sig med hvad de kunne finde af naturlig føde i de våde enge i området ved Veksø og Østrup. Et par storke blev set ved Storebælt nær broen på Fynssiden den 29/7, og meget tyder på, at det var det unge par fra Hvedstrup på vej sydpå.

Hele 5 af Hvedstrupparrets unger fra 2004-2006 blev i sommerens løb set i området mellem Hvedstrup og Veksø i nord. Der er vel at mærke tale om trækkende og vildtlevende storke. 2-3 af disse er endvidere blevet aflæst i Skåne, 2 i Schleswig-Holstein, 2 i Niedersachsen og 2 i Elbdalen, Østtyskland; alle aflæsninger er gjort i 2007. Nogle individer er set flere af de omtalte steder. Den 16/11 2006 blev en af de Hvedstrup-ungfugle, som denne sommer opholdt sig på Sjælland, aflæst lidt syd for Madrid. Flere og flere europæiske storke trækker nu kun til Spanien for at overvintre.

Det tamme overvintrende storkepar, der er afhængige af vinterfodring, medtages ikke i den samlede bestandsopgørelse. Deres unger, som er begyndt at yngle, er derimod medtaget, da de trækker på normal vis og ikke er afhængige af fodring. Den samlede bestand kan derfor opgøres til 1 par og 3 enlige fugle i 2007.

Antallet af strejffugle har i Jylland og på Fyn været en del under middel i år. Det var som om storke-trækket gik i stå med det ustadige vejr, der kom en uge ind i maj. På Sjælland og Lolland-Falster har der derimod været pænt med storke i år, både vilde tyske og polske storke, Hvedstrup-ungfugle fra kuldene i 2004-2006, samt nogle af de skånske projektstorke. Største storkeflok på hele 14 storke blev set over Vestamager og siden i Fuglebjerg på Sydsjælland i dagene 13-17/10. Der var tale om ungfugle fra det skånske storkeprojekt på meget sent træk sydpå. Den 5/9 sås der 9 sydtrækkende storke på Bornholm.

2007 synes at have været en god storkesæson i de fleste europæiske lande. I Schleswig-Holstein steg bestanden en smule i forhold til 2006, så bestanden

nu er på 247 par storke. I Storkelandsbyen Bergenhusen i Sydslesvig steg bestanden fra 14 til 16 par. Der kom 29 unger på vingerne, hvilket er det bedste resultat i mange år for denne storkekoloni, der kun befinder sig 48 km syd for den dansk-tyske grænse (Jörg Heyna, pers. medd.).

Skestork *Platalea leucorodia*

Af artskoordinatoren Jan Skriver

Skestorken fortsætter sin fremgang i Danmark. Sådan har budskabet nu lydt 12 år i træk. 2007 blev med 46 ynglepar endnu et dansk rekordår for skestorken, der grundlagde en helt ny koloni i den danske del af Vadehavet.

På den statsejede ø Langli, der er et vildtreservat, blev der fundet to reder, men desværre oversvømmede et højvande i dagene efter Skt. Hans den vor-
dende skestorkekoloni.

Det er dog overvejende sandsynligt, at skestorken igen vil forsøge sig på Langli i Ho Bugt, hvor op mod et dusin skestorke holdt til i en lang periode af 2007. Lokaliteten kan minde om flere af de ynglesteder, der findes i den hollandske del af Vadehavet, der med sine omkring 1.500 par skestorke udgør artens absolut vigtigste yngleområde i Europa.

I den tyske del af Vadehavet er der de seneste ti år grundlagt en bestand på over 100 par, og blot en snes kilometer syd for den dansk-tyske grænse yngler 30 par skestorke på Hallig Oland (Lars Maltha Rasmussen, pers. medd.).

Danmarks ældste koloni af skestorke i Nibe-Gjøl Bredning Vildtreservat nær Vejlerne ved Limfjorden har for længst fået et solidt fodfæste. Det begyndte skrøbeligt med bare et par i juli 1996. I 2007 var der 27 par i en veletableret koloni, der er verdens nordligste. Det er 12. år i træk, at skestorken yngler i det nordjyske vildtreservat.

I Ringkøbing Fjord blev der på Høje Sande nær Skjern Ås udløb talt 17 skestorkereder i kolonien, der i 2007 havde sin sjette ynglesæson på lokaliteten.

2007 bød på bemærkelsesværdige antal af skestorke efter yngletiden. Ved den genetablerede Vilsted Sø i Vesthimmerland blev der 13/7 talt 141 skestorke. Den nye sø, der er Nordjyllands største, tiltrak hele maj og juni større eller mindre flokke af

Tabel 3. Ankomst- og afrejsedatoer samt ynglesucces for hvid stork *Ciconia ciconia* i 2007.

Rede	Ankomst han	Ankomst hun	Afrejse	Æg	Flyvefærdige unger
Vegger		20/4	31/8	-	-
Rudbøl*		10/3	ca. 14/4	-	-
Nr. Broby*		24/4	28/5	-	-
Hvedstrup**	13/5	15/4	ca. 28/7	0	-
Gundsøllille***	Overvintrer	Overvintrer	Overvintrer	4	3

*Stammer fra storkeopdræt på øen Föhr.

**Begge storke er udruget i samme rede i 2005.

***Begge storke er tamfugle fra det skånske storkeprojekt og medregnes ikke i den danske storkebestand. Ynglede i Hvedstrup 2004-06.

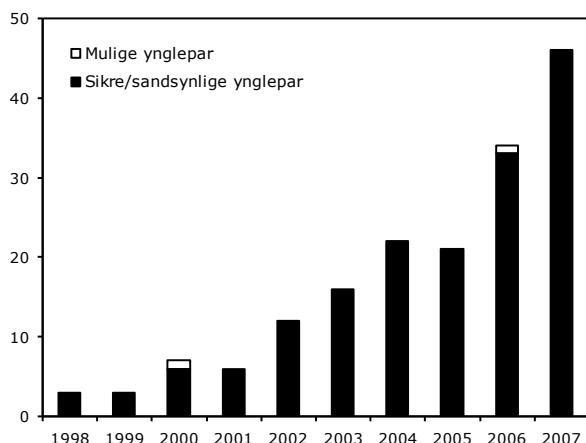

Fig. 1. Bestandsudviklingen for skestork *Platalea leucorodia* i Danmark i perioden 1998-2007.

skestorke, der havde perfekte fourageringsbetingelser med vandinsekter og snegle i den lavvandede og næringsrige sø. Det er ikke usandsynligt, at søen kan blive ynglelokalitet for arten.

Mod slutningen af juli forlod skestorkene Vilsted Sø og trak til Bygholm Vejle, der i højsommeren er Danmarks absolut vigtigste område for arten. 7/8 blev Danmarks hidtil største antal af skestorker noteret på Bygholmengen, da 161 fugle blev talt.

I løbet af september trak skestorkene sydpå, og årets sidste observation fandt sted 26/9. Årets ankomst fandt i øvrigt sted 17/2, så skestorken kan siges at være blevet en slags forårsbebuder i Danmark.

Sangsvane *Cygnus cygnus*

Af artskoordinator Bjarke Laubek

Efter i en årrække kun at have ynglet med et enkelt par, synes arten i 2007 at have taget sit første skridt imod en egentlig ynglebestand.

Der blev noteret 3 ungeførende par, heraf et par i Midtjylland og 2 par i det nordjyske. De to nyetablerede par fik en ganske imponerende start med hhv. 3 og 2-3 flyvefærdige unger. Det gamle par havde også en rekordsæson og fik hele 8 unger. Med en samlet ungeproduktion på 13-14 unger er antallet af hjemlige udfløjne unger fordoblet i 2007, hvilket forhåbentlig vil give sig udtryk i den hjemlige sangsvanebestand om 3-4 år.

I lighed med 2006 er der atter i 2007 noteret oversomrende enlige fugle på såvel Vestamager som ved Gundsømagle Sø. Ingen af stederne er der dog noget som antyder yngel eller yngleforsøg.

Bramgås *Branta leucopsis*

Af artskoordinator Christian Ebbe Mortensen

Der blev i 2007 registreret ynglepar flere steder i Danmark, men Saltholm er fortsat bramgåsens vigtigste ynglelokalitet. Miljøcenter Roskilde har i forbindelse med statens NOVANA-overvågning foreta-

get kortlægning af ynglende brushane og engryle på Saltholm. I den forbindelse er bramgåsens yngleområde gennemgået ekstensivt, og der er foretaget en mere summarisk optælling og blot kvalificeret vurdering af ynglebestanden, bl.a. ved sammenligning af yngletæthed og fordelingen af ynglepar på øen med tidligere års grundigere optællinger. Bestanden er således i 2007 vurderet til 900 par.

Efter Øresundsforbindelsens etablering er der i regi af Øresundsbrokonsortiet gennemført fugleovervågning på Peberholm. Den 8/6 blev der her for første gang observeret ynglende bramgæs i form af et par med 5 dununger. Der er uden tvivl tale om en udløber af Saltholmbestanden. Det må forventes, at bestanden også her vil kunne ekspandere de kommende år, men også her under forudsætning af, at øen kan holdes fri for ræve, mink og rotter.

Den 31/5 2007 blev der i forbindelse med yngleoptælling af terner mv. på småøer og holme i Storstrømsområdet set 3 adulte fugle samt fundet en rede med 5 æg på øen Tjørneholm nær Hyllekrog på Lolland. Dette tolkes som, at 1-2 par bramgæs har ynglet på stedet. Der ynglede allerede bramgæs i dette område i 2006, da et par blev observeret på den nærliggende ø Lindholm. En lokal fisker så senere samme år et kuld unger her.

Ifølge oplysninger fra Wiedingharder Naturschutzverein ynglede der i 2006 hele 113 par bramgæs i en kolonidannelse i Rickelsbüller Koog. Området ligger umiddelbart syd for den danske grænse, hvorfor det er sandsynligt, at bramgæs herfra på et tidspunkt vil kunne slå sig ned i Tøndermarsken på den danske side af grænsen. Der foreligger ingen oplysninger fra kolonien i 2007.

Saltholms ynglefugle er siden 1987 blevet overvåget som led i Københavns Amts fredningstilsyn på øen. Optællinger er gennemført af 3 personer over en uge midt i maj måned med supplerende optællinger for vurdering af ynglesucces i begyndelsen af juni. De første år var udbredelsen af de ynglende bramgæs veldefineret og bestandsopgørelsen derfor meget præcis, men i 2000 blev yngleområdet udvidet, og flere fugle begyndte at yngle spredt inde på øen. Flere par er givetvis blevet overset, og den angivne bestandsnedgang dette år er næppe reel. De efterfølgende år er undersøgelsesområdet for optælling af bramgåsen blevet udvidet i takt med artens ekspansion. Fra år 2000 er ynglebestanden angivet som minimumstal, dvs. registrerede sikre ynglepar.

I 2007 er fredningstilsynet efter amternes nedlæggelse overgået til Tårnby kommune, som ikke har videreført overvågningen. Med mindre kommunen fremover iværksætter en naturovervågning på Saltholm, vil det næppe være muligt i fremtiden at følge bestandsudviklingen hos bramgås (og øens øvrige vandfugle) systematisk, da der ikke er offentlig adgang til yngleområdet i fuglenes yngletid.

Rødhovedet and *Netta rufina*

Af artskoordinator Hans Erik Jørgensen

Der blev i 2007 registreret 10-12 ynglepar af rødhovedet and i Danmark, alle fundet i Maribosøerne. Dette svarer til bestandsniveauet i de foregående år.

De fleste par ankom til søerne i anden halvdel af april. Ved registreringen i Maribo Søndersø 10-31/5 blev der lokaliseret 9-11 stationære par fordelt på lige så mange lokaliteter i søen. I løbet af juni blev der på hovedparten af stederne iagttaget enlige hanner, og det antages at æglægning og rugning har været indledt på det tidspunkt, hvilket også er det sædvanlige mønster. Der blev i år ikke foretaget registrering af andefuglenes ynglesucces i Maribo Søndersø, således heller ikke med hensyn til rødhovedet and.

I Hejrede Sø, nabolokalitet til Maribo Søndersø, blev der flere gange i løbet af ynglesæsonen iagttaget et par. Det vides ikke med sikkerhed, om parret gjorde yngleforsøg.

Hvinand *Bucephala clangula*

Af artskoordinator Johannes Bang

Med en samlet bestand på 96-110 par i 2007, er der igen registreret en fremgang i antallet af ynglende hvinand i Danmark. Kerneområdet er fortsat i Nordsjælland, hvor 61 ynglepar er optalt på arealerne ejet af Skov- og Naturstyrelsen, Nordsjælland (det tidligere Frederiksborg Statsskovdistrikt).

Tabel 4. Fordelingen af ynglende hvinand *Bucephala clangula* i Danmark i 2007.

DOF-afdeling og lokalitet	Ynglepar
<i>Nordsjælland</i>	
Statsskovene	61
Gadevang	2
Favrholm, Hillerød	0-1
Fredensborg	1
Nødebo	2
Gurre Sø	0-3
<i>København</i>	
Holte	2
Virum	1
Sjælsø	1
Rude Skov	1
Frederiksdal Skov	1
Frederiksdal	1-2
Furesø	11-17
Bagsværd Sø	1-2
Nydam, Bagsværd	4
Køge	1
<i>Vestsjælland</i>	
Skarre Sø	3
<i>Fyn</i>	
Tarup Grusgrav	3-5
I alt	96-110

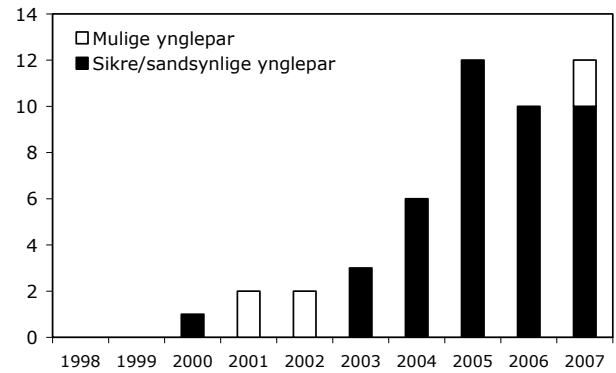

Fig. 2. Bestandsudviklingen for rødhovedet and *Netta rufina* i Danmark i perioden 1998-2007.

Fra resten af Sjælland er der optalt 32-44 par. På Fyn er bestanden vokset til 3-5 ynglepar i Tarup Grusgrav. Fra Jylland foreligger der stadig ingen sikre oplysninger om ynglende hvinænder, selv om der er hængt kasser op ved flere søer.

Stor skallesluger *Mergus merganser*

Af artskoordinator Jan Blichert-Hansen

Stor skallesluger har med 51-65 ynglepar også i 2007 haft en fin ynglesæson i Danmark. Bestanden ser ud til at have været i fremgang i de senere år. Der blev således på Bornholm registreret 6 ynglepar, heraf et på en ny lokalitet, mod normalt 2-4 par de senere år. I Storstrømmen ved Sortsø, hvor der i 2006 for første gang i nyere tid blev fundet et par, har der i 2007 ynglet 4-5 par. Dette endda i et område, hvor der ikke er ophængt redekasser. I Vestjylland blev der 30/7 set en hun med 6 store unger i Nissum Fjord, hvilket er et meget uventet ynglested for arten. Der har desuden opholdt sig et par i Årslev Eng sø hele sommeren, som vurderes at være et muligt ynglepar. Det er ikke normalt med oversomrende stor skallesluger i Jylland.

For Møn og Sjælland vurderes bestanden samlet set at være stabil. Der har dog ikke i 2007 været

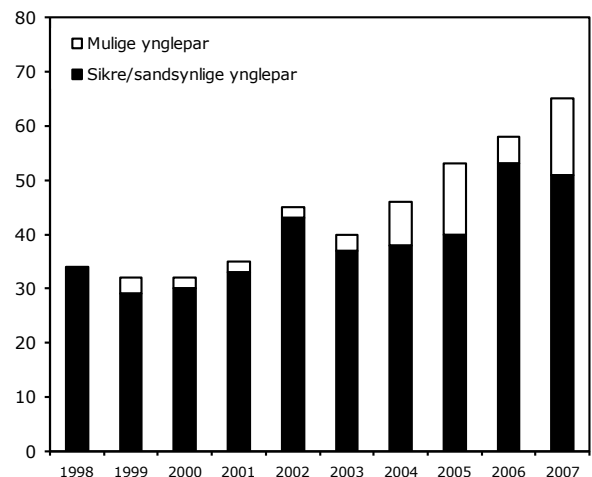

Fig. 3. Bestandsudviklingen for stor skallesluger *Mergus merganser* i Danmark i perioden 1998-2007.

meldt om større samlinger af ungfugle ved Fakse-Rødvig, som der har været de foregående år. Sønderborg-området har også haft en stabil bestand. Et ynglepar har dog på særlig måde gjort opmærksom på sig selv, idet en hun, måske i mangel på gamle hule træer, har ynglet i et hul i en husmur i 2. eller 3. sals højde i en baggård i Sønderborg. Den fik 11 unger, der alle blev hjulpet til havnen af Falck, hvor der var en gammel hun, som efterfølgende tog sig af dem.

Det vurderes, at ca. 30 % af de danske ynglefugle yngler på naturlige redesteder, hvor især gamle poppel- og piletræer langs fjorde synes at tiltrække arten.

Bestanden blev i årsrapporten for 2006 angivet til 42-55 par. Der er dog senere indkommet flere oplysninger om ynglepar, særligt i DOF-Storstrøm, således at bestanden i 2006 nu kan opgøres til 53-58 ynglepar.

Rød glente *Milvus milvus*

Af artskoordinator Gert Hjembæk

Der har været markant fremgang i bestanden af rød glente i 2007 med hele 47-57 par.

Specielt på Sjælland har fremgangen været tydelig med en stigning fra 10 par i 2006 til 13-17 par i år. I Jylland var der 30 par, med størsteparten omkring Kolding og Vejle. Nordjylland husede 7 par, og på Fyn blev 3 par registreret. Der kan være overset enkelte ynglepar, særligt hvor territorierne ligger tæt.

Antallet af enlige røde glenter i yngletiden har også været forbavsende højt. Nogle af disse kan dog have opgivet eller fejlslagne yngleforsøg bag sig.

I Nordjylland blev ungerne fra et af de meget ungeproducerende par taget af stor hornugle. På Sjælland er der fundet en død rød glente, en hun med store æg i sig. Den formodes trafikdræbt. I Sydøstjylland blev der også fundet en død rød glente, hvor obduktionen afslørede tre hagl i kroppen. Den var dog ikke anskudt for nylig, og dødsårsagen formodes at være en stofskiftesygdom (www.dof-sydostjylland.dk).

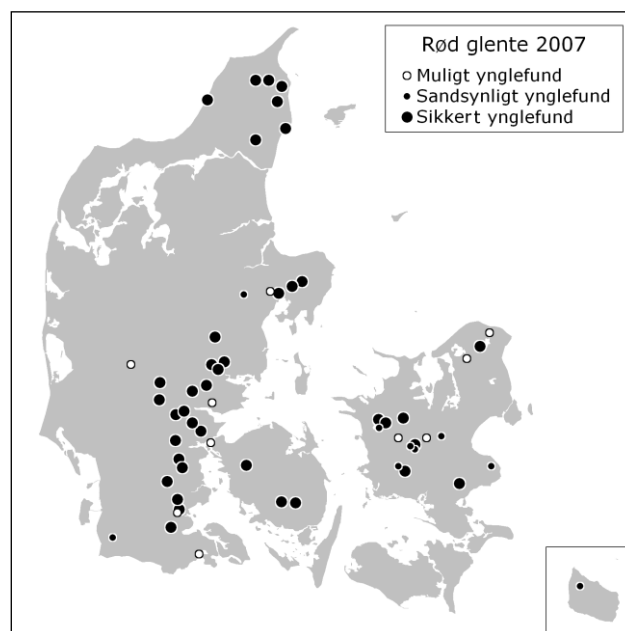

Fig. 4. Yngleudbredelsen af rød glente *Milvus milvus* i Danmark i 2007.

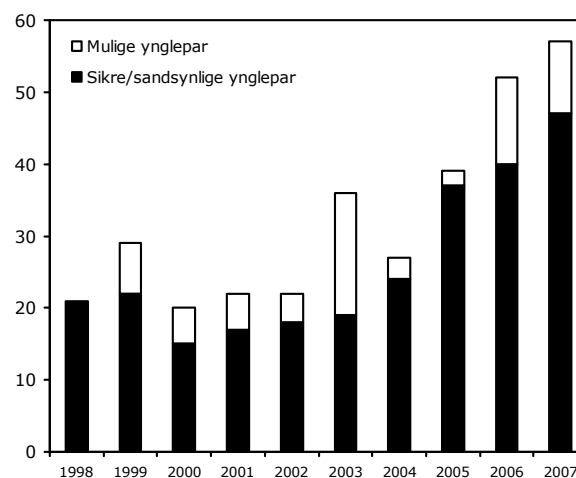

Fig. 5. Bestandsudviklingen for rød glente *Milvus milvus* i Danmark i perioden 1998-2007.

Tabel 5. Fordelingen af ynglende stor skallesluger *Mergus merganser* i Danmark 1998-2007.

DOF-afdeling	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Storstrøm	30	23	23	24	35	29	30-35	37-46	44-48	38-50
Sønderjylland	3	5-7	5-7	5-7	5-7	5-7	5-7	3-5	4-5	5
Bornholm	1	1-2	2	4	3	2-3	2-3	1-2	4	6
Østjylland						1	1	1	1	1-2
Vestjylland										1
Nordvestjylland										0-1
I alt	34	29-32	30-32	33-35	43-45	37-40	38-46	42-54	53-58	51-65

Havørn *Haliaeetus albicilla*

Af artskoordinator Erik Ehmsen

Bestanden af havørn er fortsat i vækst, og der blev i år registreret 3 nye reder: På Midtfalster, Nordvestlolland og i det sydlige Jylland. En enkelt rede er forladt, og den samlede bestand blev i år på 17 sikre ynglepar med rede. Antallet af ørne i Danmark er altså fortsat stigende, og andelen af yngledygtige ørne blandt disse er ligeledes voksende. Der er således meldinger om mulige ynglepar fra næsten overalt i landet. Endvidere ser det ud til, at havørnene bliver mere og mere tillidsfulde, så muligheden for ynglepar i mere forstyrrede områder er til stede. Sidste års nye par på Bognæs 6 km fra centrum af Roskilde viser, at vi kan forvente ynglende havørne mange steder i landet fremover. Det valgte redested er dog forholdsvis uforstyrret med ca. 4 km til skovens nærmeste offentlige parkeringsplads.

15 par havde ynglesucces, og de fik i alt 26 unger på vingerne, igen en succesrate, der ligger langt over gennemsnittet i områder med tætte bestande. Kun parret ved Arreskov Sø fik 3 unger på vingerne, som også blev de første, og ind til videre eneste, ringmærkede havørneunger fra en dansk rede. Siden genindvandringen i 1995 til og med 2007 er der fløjet 137 unger ud fra danske havørnereder.

Sidste års opgørelse til 16 par er siden blevet revurderet til 15 par, da der alligevel ikke var en rede i Lille Vildmose. Der er dog store forhåbninger til, at det stedfaste par vil begynde på at yngle i den nærmeste fremtid.

Uddybning af årets resultater kan læses i Årsrapport fra Projekt Ørn 2007 (Ehmsen & Pedersen 2008).

Blå Kærhøg *Circus cyaneus*

Af artskoordinator Keld Bakken

2007 blev heller ikke året, hvor blå kærhøg skulle få comeback som ynglefugl i Danmark. Der var stor aktivitet af mange enlige fugle i både maj og juni, men ingen meldinger om ynglepar. Der var et vedvarende rygte fra Husby-området, men trods flere eftersøgninger blev der ikke fundet nogen ynglefugle.

Der var en hel del enlige fugle i Danmark hele sommeren, hvoraf syv observationer blev gjort i juli måned. En enkelt af disse var særlig interessant, da der sås både han og hun i samme område, men fuglene blev kun set denne ene gang. Det vil blive spændende at se, om de vil gøre noget mere alvorligt ved det i den kommende ynglesæson. De øvrige observationer i juli måned var alle af enlige hanner.

Hedehøg *Circus pygargus*

Af artskoordinator Lars Matha Rasmussen

Projekt Hedehøg blev i 2004 indgået som en aftale mellem Skov- og Naturstyrelsen, Dansk Landbrug, Ribe Amt, Sønderjyllands Amt og Dansk Ornitologisk Forening. Aftalen er efter kommunalreformen fortsat i 2007 med Tønder Kommune og Esbjerg Kommune, der har afløst de to tidligere amter. Aftalen har til formål at levere relevante data om artens

Tabel 6. Havørnepar med rede i perioden 1995-2007 samt antallet af flyvefærdige unger produceret. 0 indikerer reder med rugning, men uden flvvefærdige unger. Redepar, hvor der ikke er registreret æglægning, er markeret med -.

Lokalitet	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Maribosøerne	0	-	1	1	2	2	2	1	3	2	2	2	2
Bankel Sø		1	1	2	2	1	1	1	0	2	2	2	1
Hostrup Sø		1	0	1	1	2	1	2	2	2	2	3	2
Arreskov				2	1	0	2	2	2	1	2	2	3
Præstø Fjord				-	1	0	2	0	2	2	2	3	0
Gavnø					-	-	-	0	2	2	1	2	2
Roden Skov							1	-	1	2	1	0	1
Tystrup Sø							2	-	1	2	3	3	2
Østlolland							1	1	0	1	0	1	2
Skarresø									-	0	1	2	1
Skast									0				
Langeland										0			
Enehøje										-	0	-	
Haderslev										-	0	1	2
Nakskov Fjord											2	2	1
Bognæs												-	2
Tærø												0	2
Nordvestlolland													-
Midtfalster													1
Sydlige Jylland													2
Unger i alt	0	2	2	6	7	5	12	7	13	16	18	23	26
Par i alt	1	3	3	5	6	6	9	9	11	13	13	15	17

i dens hovedudbredelsesområde i Sydvestjylland. Samarbejdet mellem aftaleparterne har fungeret godt i 2007.

Det samlede antal ynglende hedehøge i Sydvestjylland i 2007 vurderes at være 23-25 par fordelt med 14 sikre, 9 sandsynlige og 2 mulige par. Da der ikke er oplysninger om ynglepar uden for undersøgelsesområdet i Sydvestjylland, er der samtidig tale om den samlede bestand i Danmark i 2007. Af de 21 par, hvor redehabitaten kendes, ynglende 20 par i afgrøder og et par i tagrør. De 20 par i afgrøder fordelte sig med 11 par i vinterhvede, 3 par i vinterbyg, 2 i raps, 2 par i lucerne og 2 par i græs.

For 12 par kunne tidspunktet for udflyvningen af første unge beregnes. Halvdelen af ungerne blev flyvefærdige i dagene lige op til den 22/7, hvilket var en uge senere end i 2006. De øvrige kuld blev flyvefærdige i løbet af sidste uge af juli, og to kuld blev først flyvefærdige efter midten af august. Høsten af vinterbyg påbegyndtes omkring 5/7, dvs. en uge tidligere end i de foregående to sæsoner. Høsten forløb dog betydeligt langsommere pga. regnfuldt og ustadigt vejr.

I alt 7 reder blev hegnet med elnet. Fra disse reder fløj der unger fra alle på nær én, hvor hunnen forlod reden i forbindelse med voldsom regn natten til den 28/6. Fire af rederne blev hegnet allerede under æglægningen, da de var placeret i græs eller lucerne. Selvom tre af disse hegn stod i mere end to måneder, var foranstaltningerne uden problemer og gav en god beskyttelse.

En rede med unger i en rapsmark blev præderet natten efter skårlægningen, da der ikke blev hegnet samme dag. Yderligere 12 par opgav at yngle af ukendte årsager. Det antages at prædation og vedvarende regn og blæst omkring den 27/6 var de vigtigste årsager. Den gennemsnitlige kuldstørrelse var på 3,31 æg pr. kuld (12 kuld i alt), og der fløj 22 unger fra 9 reder. Af disse 22 unger voksede de 16 op bag hegn. Beskyttelsesindsatsen er derfor helt afgørende for den samlede succes. Der har i øvrigt været meget gode erfaringer med at hegne rederne inden høst. Dette nedsætter risikoen for prædation eller ødelæggelse i forbindelse med høsten og gør samtidig beskyttelsesarbejdet betydeligt nemmere at udføre.

Der er i 2007 blevet ringmærket og farvemærket 21 unger af hedehøg fra 9 kuld. Mærkningen sker som i led i et internationalt projekt med tilsvarende farvemærkning i Holland, Niedersachsen og Polen.

Det vurderes, at Hedehøgens danske bestand er i fortsat tilbagegang, og at artens bevaringsstatus er ugunstig. For at ændre situationen og sikre en gunstig bevaringsstatus vil det kræve en fortsat sikring af reder mod ødelæggelse, forstyrrelse og prædation. Et bedre kendskab til og stigende accept af projektet som følge af en flerårig indsats og positiv omtale i flere medier, især i Radio Syd, betød, at der kom

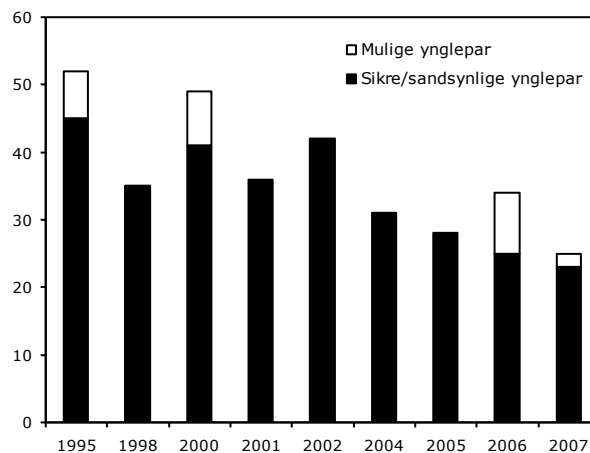

Fig. 6. Bestandsudviklingen for hedehøg *Circus pygargus* i Danmark i perioden 1995-2007. Bemærk, at der mangler data fra nogle af årene.

flere vigtige oplysninger om ynglende hedehøge fra landmænd og andre interesserede.

Læs mere i arbejdsrapporten fra Projekt Hedehøg 2007 (Rasmussen 2007).

Kongeørn *Aquila chrysaetos*

Af artskoordinator Tscherning Clausen

Der har i ynglesæsonen 2007 været 2 ynglepar af kongeørn i Danmark, og for første gang fik mere end 1 par unger på vingerne. Der blev desuden registreret et stationært par uden yngleaktivitet, og på en anden lokalitet sås der regelmæssigt en 2-3K kongeørn. En tidligere ynglelokalitet er nu forladt af begge ørne.

Kongeørneparret i Høstemark Skov har for femte år i træk fået en unge på vingerne. Ungen sås flyvende for første gang over skoven den 1/7, hvilket er det hidtil tidligste. I modsætning til tidligere år blev ungen ikke set særlig ofte. Der gik således tre uger mellem den første og den anden iagttagelse. Den har dog vist sig at være mere "forfløjen" end dens ældre søskende. F.eks. er den set flere gange ved Toftesø og senere i flere perioder sammen med ørnene i Hals Nørreskov.

Det nye succesfulde ynglepar er parret i det sydøstlige Vendsyssel, Hals Nørreskov, hvor der sidste år var et yngleforsøg. I år lykkedes det altså. Ved en kontrol af reden sås der to unger omkring to uger gamle, men ved en senere kontrol var der kun én unge i reden. Den blev set flyve første gang 20/8. En måned senere, og ved flere lejligheder derefter, blev de to gamle ørne og deres unge set med endnu en 1K kongeørn. Det gav anledning til nogen forvirring og diskussion, men alt tyder altså på, at det var den unge kongeørn fra Høstemark, der var på besøg.

I et område syd for Mariager Fjord ses der fortsat 2 4-5K kongeørne. Der er fortsat ingen oplysninger om sikkert yngleforsøg her.

Tabel 7. Forekomster af kongeørne på egnede ynglelokaliteter i Danmark i yngletiden fra 1996-2007 samt antallet af flyvefærdige unger produceret. 0 indikerer reder med rugning, men uden flyvefærdige unger. Redepar, hvor der ikke er registreret æglægning, er markeret med -.

Lokalitet	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Unger i alt
Tofte Skov	**	**	**	2	1	1	1	-	-	**	**	*	5
Høstemark Skov						**	**	1	1	1	1	1	5
Borris Hede/Nørlund Plantage							*	*	*				
Hanstholm Vildtreservatet								*	**	**	*	*	
Hals Nørreskov								**	-	0	1	1	1
Overgård, Mariager Fjord											**	**	
Unger i alt	0	0	0	2	1	1	1	1	1	1	1	2	11
Redepar i alt	0	0	0	1	1	1	1	2	2	2	2	2	

* Enlig fugl i yngletiden.

** To fugle i yngletiden.

I Hanstholm Vildtreservat i Thy blev der efter et års udeblivelse igen i 2007 regelmæssigt set en 2-3K kongeørn.

Tofte Skov, hvor det første danske ynglepar yngede fra 1999-2002, ser nu ud til at være helt forladt. Hunnen blev sidst set i april 2003, og selvom der siden har været flere yngre kongeørne i kortere eller længere perioder i området, så er der ikke dannet et nyt par. Hannen er ikke set i området siden 1/4 2007. I stedet har Tofte-området haft besøg af ungen og mindst en af de gamle ørne fra Høstemark.

Definitionerne på et ynglepar af kongeørn er blevet revideret, således at et nyt par ikke længere medtages i bestandsvurderingen, før der er registreret redebygning. Dette medfører, at vurderingerne for 2005 og 2006 nu er nedjusteret til 2 par, se desuden tabel.

Fiskeørn *Pandion haliaetus*

Af artskoordinator Leif Novrup

Der er i sommerens løb blevet iagttaget flere fiskeørne på Sjælland og i Jylland på egnede ynglesteder, men redefund eller anden ynglebevis mangler.

Der var altså også i 2007 kun det sædvanlige ynglepar i Nordvestjylland, hvor parret ligesom sidste år ankom tidligt, nemlig den 31/3.

Fiskeørnene gik snart i gang med at udbedre reden, der ellers havde holdt sig godt gennem vinteren. Allerede den 23/4 begyndte hunnen rugningen. Det var godt en uge tidligere end året før. Begge fugle opholdt sig ved reden det meste af tiden, og hannen kunne således ofte ses stå i en halv time ad gangen på reden sammen med hunnen.

Da rugetiden for fiskeørn er ca. 38 dage, formodes den første unge at være kommet ud af ægget omkring den 30/5. Den 4/6 blev der for første gang set noget bevæge sig under hunnen i reden, den 12/6 blev hovederne af to små unger set, og først den 22/6 blev den tredje unge set. Reden holdes under opsyn fra søens modsatte side gennem teleskop for ikke at forstyrre fuglene.

Den 2/7 var ungerne så store, at hunnen det meste af tiden foretrak at sidde i en grantop til højre for reden. Det var også først nu, at hun tillod sig at være borte fra reden i mere end et par minutter ad gangen. Det var også tiden, hvor den største af ungerne så småt begyndte at øve vingerne, men først fra den 14/7 gik den rigtigt i gang sammen med den næststørste unge.

Sidste gang, der med sikkerhed sås tre unger i reden, var den 20/7 – altså næsten en måned efter, at der første gang var registreret tre unger i reden. Den 21/7 sås den første unge flyve rundt i bugten, men siden da sås kun 2 unger ved reden. Noget tyder derfor på, at den første unge er omkommet efter udflyvningen. Et besøg under reden viste ingenting.

Den gamle hun blev set for sidste gang den 26/7, og den 29/7 kunne den mindste unge flyve. Hannen og de to tilbageblevne unger blev set i området frem til den 21/8. Resten af måneden blev hannen kun set med en unge, sidste gang den 30/8.

Lærkefalk *Falco subbuteo*

Af artskoordinator Jesper Tofft

2007 blev et ret svagt år for lærkefalken i Danmark med kun 6 sikre par mod 10 i 2006 og 15 i 2005.

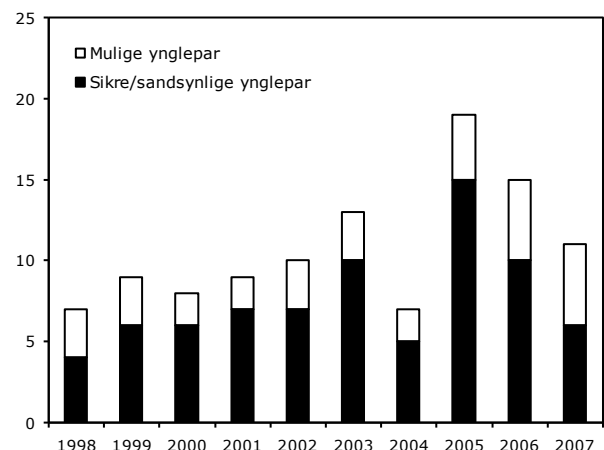

Fig. 7. Bestandsudviklingen for lærkefalk *Falco subbuteo* i Danmark i perioden 1998-2007.

Heraf kan dog ikke udledes nogen tilbagegang, idet bestanden i DATSY-perioden fra 1998 har svinget en del. I 2004 blev der således kun fundet 5 par i hele landet. Desuden blev der registreret 5 mulige par i 2007 (dvs. adulte fugle set flere gange på egnede ynglelokaliteter, men uden konkrete tegn på ynglevirksomhed). Med tanke på det meget fine og solrige vejr i etableringsperioden i maj viser det endnu en gang, at der med baggrund i DATSY-materialet ikke kan findes nogen sammenhæng mellem vejret og antallet af ynglepar.

I det særligt intensivt overvågede sønderjyske område blev der fundet 3 ynglepar, heraf to succesfulde – det ene i en ravnerede med 2 unger og det andet i en kragerede i en elmast med 3 unger. De to unger i ravnereden havde forladt denne allerede den 3/8, hvilket er det tidligst registrerede i hele DATSY-perioden (mere sædvanligt er 8-20/8). I det østjyske område samt på Fyn og Langeland var der i år slet ingen observationer, som tydede på ynglevirksomhed. Fra Sjælland er der rapporteret om et muligt par på Midsjælland samt for andet år i træk et sikkert og et muligt par i Nordsjælland, som ellers i mange år forud ikke har været kendt som yngleområde for lærkefalk. Noget helt nyt er konstateringen af et par på Møn. Fra Lolland-Falster er der kun registreret et enkelt muligt par. På Bornholm er der som vanligt set 1-2 par omkring moserne i Almindingen.

Vandrefalk *Falco peregrinus*

Af artskoordinator Niels Peter Andreasen

Der er i 2007 registreret to sikre ynglepar, der har gennemført ynglecycelus, et sandsynligt samt et muligt ynglepar. På Møns Klint fik parret 4 unger, hvoraf 1 døde og 3 kom på vingerne (1 han og 2 hunner). På Stevns Klint har parret for første gang fået unger; det blev til 2 udflyjende hanner.

I Vadehavet er der registreret et muligt ynglepar. En han og hun set i område med en mindre ø gennem foråret. Det kan muligvis dreje sig om et jordrugende par ligesom det kendes fra både den tyske og hollandske del af Vadehavet, men sikre beviser for rugning eller ungfugle haves ikke.

På Bornholm sås parret fra sidst i marts og gennem april på sidste års ynglelokalitet, men uden sikre tegn på rugning. Senere sås hannen med en anden hun (2K) ved ynglestedet, hvilket måske er årsagen til den manglende ynglesucces denne sæson.

To steder er der tegn på etablering af nye ynglepar: På den sydlige del af Møns Klint blev et par set på en egnet redehylde, hvor hannen afleverede bytte til hunnen. De er dog antagelig jaget bort af det faste ynglepar på Møns Klint. Desuden har et par holdt til ved den opsatte redekasse på Mønbroen, men hunnen forsvandt i begyndelsen af april.

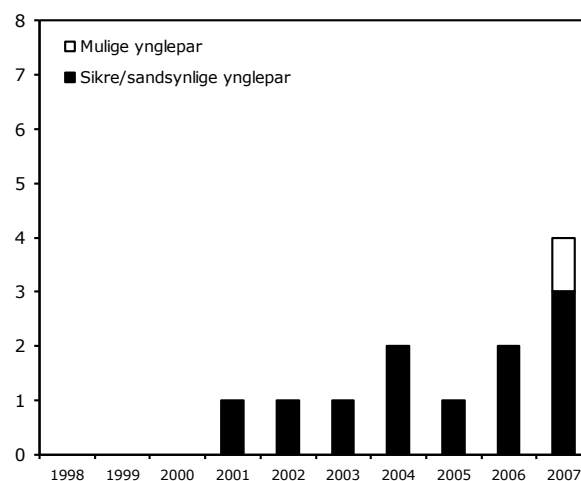

Fig. 8. Bestandudviklingen for vandrefalk *Falco peregrinus* i Danmark i perioden 1998-2007.

Løse falke er set i yngletiden på velegnede ynglelokaliteter på Stevns Klint og andre steder på Bornholm end den kendte ynglelokalitet. Følgende lokaliteter med mindre egnede ynglesteder har haft flere observationer af enlige fugle i maj-juni: Ulvshale-Nyord, Avnø, Odsherred, Amager, Fredensborg, Frederiksværk-Hundested, Tøndermarsken, Esbjerg, Tipperne, Skjern, Holstebro, Vejlerne, Skagen. Der er ingen oplysninger om revirhævdende falke ved de opsatte redekasser i Jylland.

Der er siden 2001 udflyjdet 21 juvenile vandrefalke fra danske reder (17 Møns Klint, 2 Bornholm, 2 Stevns Klint).

Plettet rørvagtel *Porzana porzana*

Af artskoordinatorer Susanne Bruun og Helge Røjle Christensen

Der foreligger observationer af 64 syngende/territoriehævdende fugle, 31 under første influx i april/primo juni og 33 under det karakteristiske høj-sommerinflux i juli.

Tabel 8. Regional fordeling af territoriehævdende plettet rørvagtel *Porzana porzana* i 2007 opdelt på sæson.

DOF-afdeling	Forår	Højsommer
Nordvestjylland	15	4
København	6	3
Vestjylland	4	2
Bornholm	2	0
Sønderjylland	2	0
Vestsjælland	1	0
Nordjylland	1	0
Storstrøm	0	20
Nordsjælland	0	3
Sydvestjylland	0	1
Fyn	0	0
Sydøstjylland	0	0
Østjylland	0	0
I alt	31	33

Det lyder næsten profetisk, men forekomsten følger faktisk forudsigelserne fra de senere år. Rørvagtlen fortsætter en svag fremgang år for år, og hvis teorien holder, så vil vi i de kommende år se en ny pludselig og markant kulmination (se kommentarer i tidligere årsrapporter fra DATSY). Bare vi dog kendte til en forklaring på dette tilbagevendende mønster, som tilsyneladende foregår ret uafhængigt af vejrlig, vandstand o. lign.

Et markant træk ved forekomsten i år er, at høj-sommerinfluxet langt overvejende blev registreret i den sydøstlige del af Danmark, især i Storstrømsområdet, hvor der til gengæld kun blev registreret rørvagtler i juli og august.

Engsnarre *Crex crex*

Af artskoordinatoren Mark Pedersen

Der er i 2007 rapporteret 301 forskellige syngende fugle, hvilket er ca. 2½ gange flere end de sidste 2 år, men dog et stykke fra rekordåret 2003, hvor 508 forskellige crexende hanner blev registreret. Stort set alle fuglene blev hørt i Jylland og på Sjælland med hhv. 46 % og 43 % af totalen.

De første engsnarrer blev registreret medio maj, med første iagttagelse 12/5, hvor to fugle crexede i Holmegårds Mose.

I Københavnsområdet er det især Tryggevejle Ådal, der tiltrækker engsnarrerne; her er der hørt op til 13 forskellige syngende hanner. Ved Tranegilde Mose er op til 3 fugle registreret.

I Storstrømsområdet er der i alt registreret 63 crexende hanner. Vanen tro er det området ved Holmegårds Mose, der huser de fleste engsnarrer. Maksimum var 21 fugle den 23/6.

I det sønderjyske vurderes der at have oprådt 30-35 forskellige fugle, fordelt over det meste af Sønderjylland.

I det nordjyske område er der hørt 66 forskellige engsnarrer. Her er det især i områder omkring Brønderslev og Løkken/Vrå, de største koncentrationer

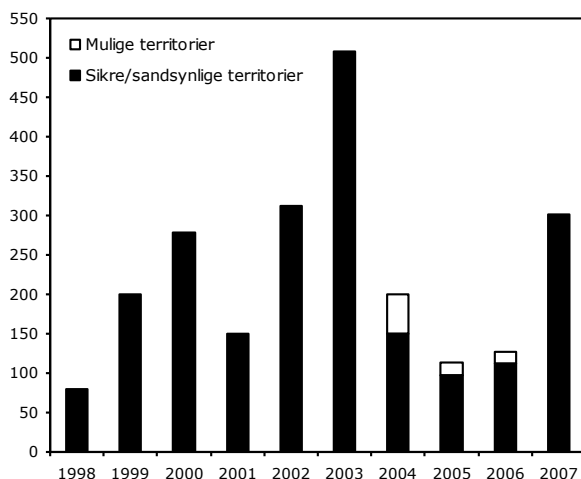

Fig. 9. Bestandsudviklingen for engsnarre *Crex crex* i Danmark i perioden 1998-2007.

findes. I Ryå Enge er der i år kun registreret 5 fugle. Området var i store dele af sommeren oversvømmet pga. kraftigt nedbør.

Bornholm har haft 19 syngende hanner fordelt over hele øen. I Dianalund Kommune i Vestsjælland er der hørt 8 fugle den 26/5, og i Østjylland er der registreret 22 syngende fugle.

Der er i 2007 hørt et stort antal fugle i hele Vest-europa, bl.a. fine antal i Tyskland og Schweiz samt ca. 285 i Holland (Kees Koffijberg, pers. medd.).

Trane *Grus grus*

Af artskoordinatoren Palle A.F. Rasmussen

Det er i år lykkedes at få indsamlet et materiale, som må betegnes som dækkende for forekomsten. Det omfattende materiale fra Nordjylland, Sønderjylland og på Bornholm skyldes primært en stor indsats af lokale fuglekiggere med speciel interesse for bestandsudviklingen af trane. Desuden er materialet i Nordjylland og på Bornholm suppleret med data fra statens naturovervågningsprogram NOVANA, hvor trane var optællingsart i år. I alt foreligger der oplysninger om 61-67 par i 2007, men korregeret for kendte ynglelokaliteter uden dækning i 2007 skønnes landsbestanden at være på 71-73 par.

I Nordjylland er der indsamlet oplysninger om i alt 39-41 par fordelt på 19 lokaliteter. Det er en lille fremgang fra en vurderet bestand på 36-39 par i 2006. Bestanden i Nordjylland var fordelt med 11-13 par i Vendsyssel, 1 par i Himmerland, 3 par i Hanherred, 20 par i Thy og 4 par på Læsø. De vigtigste yngleområder i Nordjylland i 2007 var Hanstholm Vildtreservat med 8 par, Ålvand Klithede med 6 par og Råbjerg Mose med 5 par. Desuden husede Stenbjerg Klithede 3 par samt Hulsig Hede, Råbjerg Mile og Kærene på Læsø hver 2 par. Der er kun registreret sikker og mulig yngleforekomst på to nye lokaliteter i forhold til 2006, og bestandsfremgangen skyldes primært en langt bedre dækning af yngleområderne på Skagens Odde og på Læsø. Det skønnes, at kun få par i Nordjylland er overset i 2007. På baggrund af manglende oplysninger fra nogle oplagte yngleområder mellem Bulbjerg og Hanstholm og i det vestlige Vendsyssel vurderes den samlede bestand i 2007 imidlertid til 45 par. I 2007 var ynglesuccesen generelt meget ringe i Nordjylland. De 11 par på Skagens Odde fik således med sikkerhed kun 3 unger på vingerne, og på Læsø fik 2 par hver 2 unger på vingerne, mens de øvrige 2 par på øen ikke havde ynglesucces. I Hanherred kendes ynglesuccesen kun for 1 par, som fik 1 unge på vingerne. Fra Thy er der kun kendskab til 6 par, som fik klækket unger, mens antallet af flyvefærdige unger er ukendt. De øvrige par i landsdelen havde ingen ynglesucces.

I Sønderjylland blev der registreret 6-7 par fordelt på 6 lokaliteter. Det er en fremgang fra 5 par i 2006. Til gengæld var ynglesuccesen i år ringe, idet

kun 2 par fik unger på vingerne. Bestandsudviklingen i Sønderjylland følges med stor opmærksomhed af lokale fuglekiggere, og de 6-7 par er givetvis udtryk for den reelle bestand.

På Bornholm blev der mod forventning ikke registreret bestandsfremgang. Der er modtaget oplysninger om 11-14 par fordelt på 13 lokaliteter, hvilket er på niveau med 2006. Der er dog registreret ynglepar på nye lokaliteter i forhold til tidligere år. Omvendt er der imidlertid negative oplysninger fra enkelte tidligere besatte lokaliteter, og desuden mangler der oplysninger fra nogle få tidligere besatte lokaliteter. På den baggrund vurderes den samlede bestand på Bornholm til 15 par i 2007. Mindst 8 par fik unger på Bornholm, men kun hos 5 par blev de med sikkerhed flyvefærdige.

Uden for de ovennævnte landsdele er der kun indsamlet oplysninger om nogle få spredte par i 2007; blandt andet 1 par med ynglesucces (2 flyvefærdige unger) i et mindre moseområde nordvest for Kolding og 1 par med klækningssucces (1 unge) i Bøtø Nor på Falster. Dette par mistede dog ungen, idet parret er set uden unge flere gange i eftersommeren. Mere overraskende er det dog med hele 2 par på samme lokalitet på Djursland, som begge oven i købet havde ynglesucces. Djursland er ikke tidligere kendt som yngleområde for trane, men allerede i 2006 ynglede et par med succes på samme lokalitet. Desuden er der regelmæssigt set trane i området i yngletiden siden 1987, men 2006 var første år med sikker ynglefremkomst. I 2007 blev der endvidere set trane regelmæssigt på yderligere en lokalitet i yngletiden, og det kan ikke udelukkes, at der i 2007 var 3 par på Djursland. Mindst lige så overraskende er det med et sikkert ynglefund på Sjælland i 2007, idet trane ikke har ynglet på Sjælland i nyere tid. Parret blev registreret ved Holmegårds Mose fra ultimo marts, og den rugende fugl sås blandt andet et par gange i maj. Parret havde imidlertid ikke ynglesucces, da fuglene sås flere gange i eftersommeren uden unger.

De spændende nye ynglefund fra Djursland og Sjælland understreger, at der stadig er potentiale for vækst i den danske tranebestand. Desuden viser disse ynglefund, sammenholdt med ynglefundene fra Falster og Midtjylland, at der i teorien er mulighed for at finde ynglende trane i det meste af landet.

Hvidbrystet præstekrave *Charadrius alexandrinus*

Af arts koordinatør Ole Thorup

Der blev optalt 64 par i Danmark i 2007, alle i Vadehavet. Rømø var det vigtigste yngleområde med 55 par. De store yngleområder på strandene på Rømø blev grundigt gennemgået, og dækningen her var væsentligt bedre end normalt.

Hvidbrystet præstekrave er knyttet til sandstrande og klitter og til helt kortgræssede strandenge, der

er nabo til sandstrande. Siden midt i 1990'erne har Vadehavet været det eneste område i Danmark med ynglende fugle.

Siden 1996 har Danmarks Miljøundersøgelser i samarbejde med DOF (indtil 2002) og Naturinform hvert år optalt de ynglende hvidbrystede præstekraver i Vadehavet, hvor de fleste tællinger er foretaget af DOF'ere. Resultaterne fra de årlige ynglefugletællinger i Vadehavet præsenteres i nyhedsbreve og arbejdsrapporter på www.dmu.dk. De fleste år har niveauet ligget på omkring 60 par, mens der 1999-2002 ynglede en del flere. I 2005 og 2006 var antallet dog noget lavere.

På Fanø sås på Søren Jessens Sand op til 3 yngleaktive par i starten af juni. Der er ingen oplysninger om fuglenes ynglesucces, men de har næppe haft nogen chance for at få unger på vingerne, da området blev ramt af en stor oversvømmelse i slutningen af juni. På Grønningen lige øst for Søren Jessens Sand sås 3 par midt i maj. Heller ikke her kendes fuglenes videre skæbne. Endelig sås 1-4 hanner og 1 hun regelmæssigt på stranden ved Sønderho i første halvdel af maj. Disse fugle vurderes forsigtigt til 1 ynglepar. Fra 1969 til 2001 ynglede der normalt mellem 15 og 23 par på Fanø, men siden 2001 er antallet faldet voldsomt med kun 4 par i 2004 og 3 par i 2005 og 2006 som minimum. De 7 registrerede par i 2007 er det højeste antal i en årrække.

Rømø er med 55 ynglepar langt det vigtigste yngleområde for hvidbrystet præstekrave i Danmark. 50 af disse par fandtes ude på strandene, mens de kortgræssede enge på Rømø Sønderland, hvor der for få år siden kunne findes over 25 par, kun husede 5 par i 2007. Der fandtes 27 par på stranden nord for Lakolk mod 24 par i 2006, og det er på niveau med de bedste år for arten her.

På strandene syd for Lakolk svinger antallet af optalte par meget fra år til år. De hvidbrystede præstekraver yngler her spredt over et stort areal, og hvis hele området skal gås grundigt igennem, er det meget tidskrævende. De seneste år er der tillige sket en kraftig opvækst af vegetation på de store strandflader, og det har gjort optælling af hvidbrystet præstekrave her endnu mere uoverskuelig. I 2007 blev der foretaget en særlig grundig gennemgang, hvor der anvendtes næsten 30 timer til to gennemgange. Der fandtes i alt 23 par mod kun 4 par i 2006, hvor antallet utvivlsomt er blevet undervurderet. To andre sæsoner med mange optalte ynglepar her falder også sammen med år, hvor der blev gjort en særlig indsats: 2000 med 20 par og 2002 med 33 par. Det kunne konstateres under optællingerne, at ynglefuglene i dette område blev udsat for en ganske betydelig forstyrrelse af strandgæster både i firehjulstrækkere og til fods.

På de kreaturgræssede enge på Rømø Sønderland ses dagjagende ræv regelmæssigt de senere år, og det

kan være en årsag til, at antallet af ynglefugle er faldet markant her.

Årets ynglesucces på Rømø kendes ikke, men den formodes at have været dårlig, især fordi der var en stor oversvømmelse i slutningen af juni, hvor kun få af ungerne forventes at have været flyvefærdige. Efter yngletiden blev der ude på stranden set op til 70 fugle i slutningen af juli og starten af august. Der er noteret enkelte årsunger, men fuglene i de større flokke blev ikke aldersbestemt, og årets ynglesucces kan ikke vurderes herudfra.

Der blev fundet to par i Margrethe Kog i Tønnermarsken. Der er ingen oplysninger om fuglenes ynglesucces.

Hjejl *Pluvialis apricaria*

Af artskoordinator Egon Østergaard

På Skov- Naturstyrelsens hedearealer i Thy er der i år foretaget målrettede optællinger, men med et meget beskedent resultat for hjejl. Den 1/6 sås 2 fugle i Hanstholm Vildtreservat, som vurderes at være et muligt ynglepar. På en anden tidligere ynglelokalitet var der slet ingen fugle i år, selvom der netop af hensyn til hjejl har været etableret øget græsning på tidligere anvendte fourageringsmarker. På Borris Hede hørtes kun en fugl kalde den 29/5 i det tidligere yngleområde. Dette vurderes også som et muligt ynglepar. På en ø i Limfjorden blev der 30/5 iagttaget en varslende fugl under omstændigheder, der tyder på yngleadfærd. Biotopen er atypisk i forhold til gammelkendte biotoper, men der er grund til skærpet opmærksomhed på evt. yngleforekomster på tørre strandoverdrev.

Bestanden opgøres til 0-3 par, og det er således meget usikkert, om hjejlen overhovedet har ynglet i Danmark i 2007.

Svaleklire *Tringa ochropus*

Det er heller ikke i 2007 muligt at foretage en egentlig bestandsvurdering af svaleklire i Danmark. Der er dog af caretakergruppen for Gribskovområdet rapporteret 17-20 par i Gribskov samt 2 par i Store Dyrehave, hvilket er på linje med optællingsresultaterne de to foregående år. Der har øjensynligt været god ynglesucces her, som utvivlsomt er et af artens kerneområder i Danmark.

Tinksmed *Tringa glareola*

Af artskoordinator Egon Østergaard

Der kan i år laves en bestandsvurdering for tinksmed, da der har været foretaget målrettede optællinger på statens arealer i Thy. Optimale vandstandsforhold i hedemoseerne har givet gode yngleforhold på de store og vigtige hedearealer, og ynglebestanden har næppe været større de seneste 40 år. I alt er

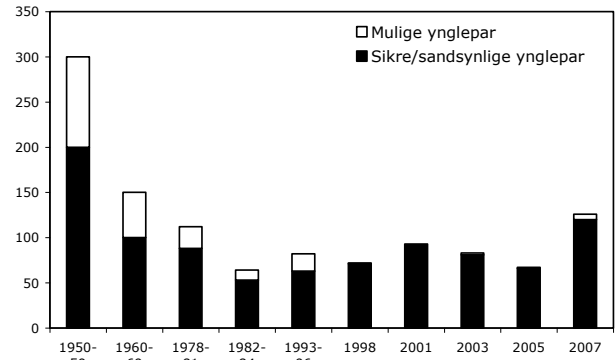

Fig. 10. Bestandsudviklingen for tinksmed *Tringa glareola* i Danmark i perioden 1950-2007. Ældre data er fra Grell (1998).

talt 120-126 par, heraf 117 par i Thy. Fremgangen for bestanden vurderes ikke at skyldes biotoppleje, men alene vandstandsforholdene i Thy. Den langsigtede hedepleje, der holder områderne åben, er en forudsætning for bestandens beståen.

I den øvrige del af landet er der kun ganske få par tilbage, men i år er der registreret enlige territoriehævdende fugle i Vendsyssel og på en tidligere kendt ynglelokalitet i Midtjylland. De vestjyske og sønderjyske bestande er fortsat meget små.

Stenvender *Arenaria interpres*

Af artskoordinator Palle A.F. Rasmussen

Bestanden af stenvender på Læsø blev i år optalt i perioden 6-10/6, hvor alle småøer og holme systematisk blev gennemgået efter samme metode som anvendt ved tidligere optællinger siden 1987. I alt blev der registreret 47 varslende par, og bestanden holder dermed det samme høje niveau som på de seneste optællinger i 2000, 2003 og 2006. Fuglene fordelte sig med 11 par på småøer og holme omkring Hornfiskrøn, 9 par på Als Dyb Holme, 12 par på Als Dyb Revler samt ikke mindre end 15 par på Stokken. Her blev der i 2006 registreret 9 par, mens der tidligere år højest er registreret 3 par. Samlet set ser det umiddelbart godt ud for bestanden på Læsø. Det kan dog vække bekymring, at så stor en del af bestanden nu yngler på Stokken, da den, modsat de øvrige småøer og holme, ikke er beskyttet med adgangsforbud i yngletiden. Ynglefuglene på Stokken er derfor ret udsatte for forstyrrelser, hvilket potentielt kan få en negativ betydning for blandt andet ynglebestanden af stenvender.

Udover ynglebestanden på Læsø er der registreret et muligt par på Hirsholmene samt et sandsynligt par på Saltholm, hvor et varslende par blev registreret i tilknytning til en havternekoloni medio juni.

Sorthovedet måge *Larus melanocephalus*

Af artskoordinator Lars Hansen

Der var i 2007 store forventninger til sorthovedet måge, idet 19 par i 2006 var en fremgang på ikke mindre end 170 %. Men sæsonen blev meget skuffende, og trods en grundig eftersøgning var bestanden kun på 10-11 par. Dette er dog stadig det næsthøjeste antal ynglepar registreret i Danmark nogensinde. Antallet af flyvefærdige unger blev 8-10 mod 23-24 i 2006.

I marts begyndte ynglefuglene at dukke op i den sydlige del af landet, men kun på 3 lokaliteter blev det til egentlige par. Sneum Engsø ved Esbjerg blev således den eneste jyske yngleplads, men til gengæld med 3-4 par og et ganske godt yngleresultat i form af 3-5 unger produceret af 2-3 par.

På Fyn blev Fiskeholm igen nøglelokalitet med hele 6 par og 5 flyvefærdige unger. Derudover blev der fundet 1 par på Siø, og for første gang lykkedes det at få afkom her. Uheldigvis gik kuldet til i et voldsomt regnskyl. I det nordfynske område sås et par gennem nogle uger på tre forskellige potentielle ynglelokaliteter, men parret forsvandt desværre igen uden at etablere sig.

Øst for Storebælt blev det kun til endnu et mislykket forsøg i Holmesø ved København. Tidligt på sæsonen sås her op til 3 fugle, men antallet svandt efterhånden ind til blot en enkelt fugl, som gennem ynglesæsonen gjorde kur til en stormmåge.

Nedgangen i ynglebestanden kan tolkes på flere måder. Ser man bort fra 2006, som var et helt særligt år, så er der fortsat tale om en jævn stigning. Men udviklingen i den danske bestand er direkte afhængig af forekomsten af kolonier af hætte- og stormmåger, og disse arter er i fortsat tilbagegang. Det er derfor sandsynligt, at udviklingen går i retning af få, men måske voksende kolonier. For tiden synes især Sneum Engsø og Fiskeholm at være sådanne kerne-lokaliteter.

Der mangler fortsat oplysninger om, hvor ynglefuglene fouragerer. Man kan formode, at de i f.eks. Vadehavet og Odense Fjord især fouragerer på blotlagte vadeflader. Fuglene fra Fiskeholm formodes især at fouragere på de talrige sukkerroemarken på Sydvestfyn og fuglene fra Holmesø bl.a. i byens parker. Det er ønskeligt at få indsamlet konkrete oplysninger om fouragerende fugle, især i maj/juni.

Dværgmåge *Larus minutus*

Af Henrik Haaning Nielsen

Den samlede ynglebestand blev i 2007 vurderet til 2-4 par dværgmåger. Som vanligt fandtes de alle i Vejlerne i Thy.

Tre par blev set i en længere periode i Kogleakssøen, hvor et af parrene blev set rugende fra den 4/6 og gennem det meste af juni måned mellem fjordter-

ner og hættemåger. Reden var placeret vådt og lavt på en mudderbanke, og under kraftig regn og blæst i sidste uge af juni blev reden opgivet. Desuden blev der en enkelt gang registreret et varslende par i kanten af en større hættemågekoloni i Bygholm Nord tæt på Selbjergdiget. På grund af stedets utilgængelighed og derfor tilsvarende få besøg i området regnes dette par som et sandsynligt par. De to andre par i Kogleakssøen regnes kun som mulige ynglepar.

Status for 2006 manglede i sidste års rapport og er derfor medtaget her: I alt 2 par blev registreret i Vejlerne. Ankomsten af dværgmåge skete allerede 3/4, hvor en adult i vinterdragt sås i Kogleakssøen. Denne fugl sås også 16/4 og 20/4, hvor den holdt til i rørsumpen nord for Krapdiget. Fra slutningen af april og indtil midten af maj blev Danmark besøgt af store flokke af dværgmåger. I Vejlerne gav det sig til udtryk med bl.a. 31 fugle den 5/5 og 32 fugle den 11/5. Den 5/5 sås 3 adulte fugle i parringsflugt over Kogleakssøen, hvoraf en af fuglene var nede at sidde og inspicere øerne. Et par adulte fugle etablerede sig, og parring blev set 18/5, 24/5 og 6/6, og fra den 24/5 sås de bygge rede. 31/5 byggede de endda rede to steder. Et andet par bestående af en adult og en 3K fugl fløj rundt sammen gennem det meste af maj og juni, men først 20/6 parrede de sig og byggede rede. Ingen af parrene blev set rugende på noget tidspunkt og har altså ikke haft succes med deres yngleforsøg. Samtidig med yngleaktiviteterne opholdt der sig op til 17 2K fugle i Kogleakssøen.

Dværgmåge ynglede regelmæssigt i Vejlerne indtil omkring 1980. Siden 1997 har mindst et par årligt gjort yngleforsøg, skønt der sjældent har været ynglesucces (Kjeldsen, i trykken).

Sandterne *Gelochelidon nilotica*

Af artskoordinator Ole Thorup

Ligesom i 2006 fandtes sandterne heller ikke ynglende i det danske Vadehav i 2007, men der blev dog ved flere lejligheder set en enlig fugl i perioden maj-primio august.

Vadehavet er det eneste område i Danmark, hvor der er lokaliseret ynglende sandterner, siden et par sandterner ynglede på Tipperne i 1992 (Rasmussen & Fischer 1997). Det var derfor en stor overraskelse, da der sås sandterne nær den gamle yngleplads på øen Treskelbakkeholm. Sandterne ynglede sidst i Mariager Fjord i starten af 1970'erne (Rasmussen & Fischer 1997). Kun en observation 25/7 af en lille flok på tre sydtrækkende voksne fugle er dog veldokumenteret (tilsendt og godkendt af DOF's Sjældenhedsudvalg).

Nogle steder i den nordlige halvdel af Jylland er der de senere år blevet udført naturpleje, hvor grundvandsniveauet er blevet hævet og der er blevet genindført græsning på hede- og overdrevsområder. Dette virker utvivlsomt gavnligt for mange større

insekter og markfirben – vigtige fødeemner for sandterne – og det er ikke utænkeligt, at det er denne landsdel, at sandternen vil genetablere sig som ynglefugl i Danmark.

Mange år ses efter ynglesæsonen en eller to ungefamilier i Danmark – især i hedeområderne på Fanø. I 2007 sås dog ikke nogen årsunger.

Splitterne *Sterna sandvicensis*

Af artskoordinator Jens Overgaard Christensen

Der er i 2007 optalt 4.894 ynglepar af splitterne, og landsbestanden vurderes at være på 5.000 par. Dette er ikke et lavt tal sammenholdt med niveauet igennem en længere årrække siden 1980'erne. Ynglesuccesen i 2007 har dog været dårlig flere steder som følge af det voldsomme regn- og stormvejr, som stod på i anden halvdel af juni. Ydermere er det betænkeligt, at antallet af potentielle ynglelokaliteter er stærkt reduceret, især i Jylland, hvor en lang række af gamle, traditionelle splitternelokaliteter nu er domineret af store måger og skarver eller påvirket af ræveforekomster.

På Langli er bestanden vurderet til 2.660 ynglepar. Fuglene var fordelt på to kolonier i hhv. Kogle-

Tabel 9. Antal ynglepar af splitterne *Sterna sandvicensis* i perioden 2004-07 fordelt på lokaliteter.

Lokalitet	2004	2005	2006	2007
<i>Sydvestjylland</i>				
Langli	1.200	1.183	3.300	2.660
<i>Vestjylland</i>				
Mellempoldene	0	?	0	0
Klægbanken	?	0	0	0
Djævlø	?	400	0	0
<i>Nordjylland</i>				
Hirsholmene	878	1.300	800	976
Nibe Bredning	0	?	1	?
<i>Østjylland</i>				
Treskelbakkeholm	?	?	?	170
<i>Sydøstjylland</i>				
Hjarnø	0	0	105	0
<i>Fyn</i>				
Vigelsø/Skalø	358	150	31	29
Fiskeholm	280	145	516	180
Sprogø	75	4	28	62
Siø	?	140	190	65
<i>Vestsjælland</i>				
Nekselø	100	500	685	367
<i>København</i>				
Holmesø	100	450	340	300
Omø	0	0	7	15
<i>Storstrøm</i>				
Maderne	0	0	30	?
Rødsandområdet	0	0	50	70
I alt optalt	2.991	4.272	6.083	4.894
Estimeret bestand	4.000-5.000	4.300-4.500	6.100	5.000

aks og Nordmarsken. Vurderingen er baseret på en optælling af i alt 3.800 tilstedeværende voksne fugle, som derefter er omregnet til ynglepar ved at gange med faktor 0,7. Vurderingen understøttes af en redetælling foretaget den 5/6, hvor i alt 2.434 reder blev registreret. Det er normalt, at der efter dette tidspunkt stadig indfinder sig nye ynglepar yderst i koloniområdet. 400 unger blev ringmærket den 12/6, og et forsigtigt skøn siger 2.000 unger i kolonien i Kogleaks, hvilket er højt. I kolonien i Nordmarsken var der på det tidspunkt kun reder med æg, som senere blev helt overskyldt af et højvande. Derimod har en stribe genfund af ringmærkede unger i Kogleaks vist, at denne koloni har haft succes med at få unger på vingerne.

Der er optalt 976 par på Hirsholmene i 2007. Der er ringmærket 700 unger, og ifølge senere optællinger af ringmærkede individer blandt flyvefærdige unger set i havnen svarer det til 2/3 af de klækkede unger. Ved sidste besøg den 13/7 var der stadig mindst 80-100 flyvefærdige unger tilbage på øen. Ved gennemgang af kolonien fandtes 50 unger, som var døde af sult få dage inden. Efter 12/7 har kolonien været plaget af kraftig og længerevarende regn. Ligeledes sås stadig enkelte større måger, som havde specialiseret sig i at tage fisk fra de voksne terner, der ellers var tiltænkt ungerne. Der er som et 5-årigt projekt nu påbegyndt en fjernelse af ynglende store måger på Hirsholmen, bl.a. med henblik på beskyttelse af ternerne. Det har i år mindsket prædationen betydeligt og givet plads til en opgang i bestanden, både hos ternerne og hættemågerne. Der er aflæst både unger og voksne fugle fra Hirsholm ved Agger Tange, Kullen og Falsterbo primo august, hvilket indikerer, at de spreder sig over et større område kort efter koloniens ophør.

Den 2/6 blev der på Nekselø fundet to adskilte kolonier på henholdsvis 265 par og 102 par. 173 unger mærkedes. Mange reder indeholdt stadig æg. Den 17/6 var det meste af koloniområderne vasket væk pga. de voldsomme regnstorme i juni måned. Der var en del store unger, men ingen æg eller små unger tilbage. Ynglesuccesen betegnes som dårlig. Det bemærkedes, at kreaturerne havde direkte adgang til koloniområderne, og der fandtes kospor i kolonien. Dette er ikke hensigtsmæssigt for koloniens beståen.

Sortterne *Chlidonias niger*

Af artskoordinator Knud N. Flensted

Den danske ynglebestand er i 2007 opgjort til 44 par fordelt på 2 hovedlokaliteter.

I Vejlerne ynglede ca. 40 par (ca. 28 par i Kogleakssøen og ca. 12 par i Bygholm Nord). Ynglesuccesen var god, idet minimum 31 unger kom på vingerne.

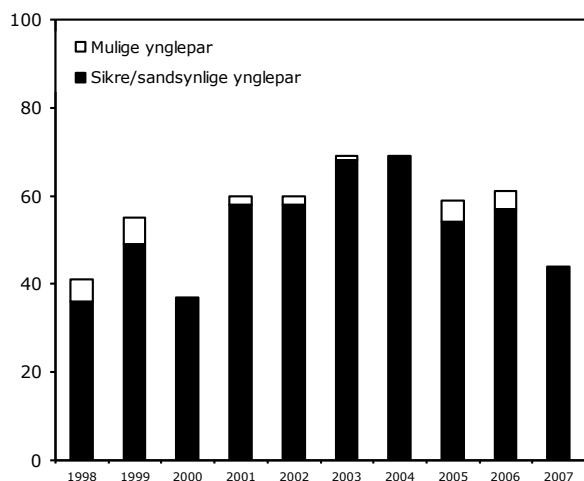

Fig. 11. Bestandsudviklingen for sortterne *Chlidonias niger* i Danmark i perioden 1998-2007.

I Vest-Stadil Fjord ynglede ca. 4 par, og der kom minimum 5 unger på vingerne. Der blev ikke gjort ynglefund i Husby Sø.

I den danske del af Tøndermarsken varslede 1-2 par kortvarigt ved mulig ynglelokalitet i Gl. Frederikskog, men mere blev det ikke til her, hvorfor de ikke medregnes i landstotalen. I Hasberg Sø ynglede ca. 15 par i den tyske del, hvorfor de heller ikke tælles med i årets danske total. I den tyske del af Hasberg Sø er ynglesuccessen oftest dårlig, idet den tyske del af søen tømmes for vand i forsommeren (Jan Steinbring Jensen, pers. medd.). I Hasberg Sø er det problematisk, at de bedste fourageringsmuligheder er i den tyske del, mens redemulighederne her ikke er gode. Der var ingen yngleforsøg i Magisterkøgen.

I Ramsødalen på Sjælland blev der i starten af maj registreret en sortterne på ynglepladsen, der virkede stedkendt, og som dermed formodes at stamme fra den tidligere ynglebestand. Det blev dog ikke til mere her.

Slørugle *Tyto alba*

Af arts koordinatør Klaus Dichmann

Lige siden slørugleprojektets start i efteråret 1996 med kasseopsætning og etableringen af det landsdækkende sløruglenetværk har antallet af sløruglepar i Danmark været i god vækst. Således var 2007 ingen undtagelse. Igen var vinteren forholdsvis mild og skånsom over for sløruglerne, hvilket resulterede i endnu en stor bestandsfremgang fra 285 par i 2006 til 326 kendte par i 2007. Den glædelige bestandsudvikling medfører dog, at det bliver sværere at holde styr på alle ynglepar, og bestanden må formodes reelt at være på omkring 350-400 par.

Den forventede fremgang øst for Lillebælt har længe ladet vente på sig, men flere nye ynglepar samt en del observationer af enlige slørugler på Fyn i sommeren 2007 vidner om, at arten nu endelig er ved at etablere sig her.

Med 2 par på Lolland-Falster er antallet af ynglepar uændret her i forhold til sidste år, og det på trods af, at der her har været registreret 1-2 ynglepar siden 2003. Bornholm er med sine 4 par i samme situation som Lolland-Falster, hvor antallet af ynglepar er uændret i forhold til 2006.

Kun Sjælland mangler fortsat at noteres for sit første ynglepar i mange år, men også her ser fremtiden lovende ud, idet der i de senere år er sket en betydelig stigning i antallet af observationer af enlige slørugler.

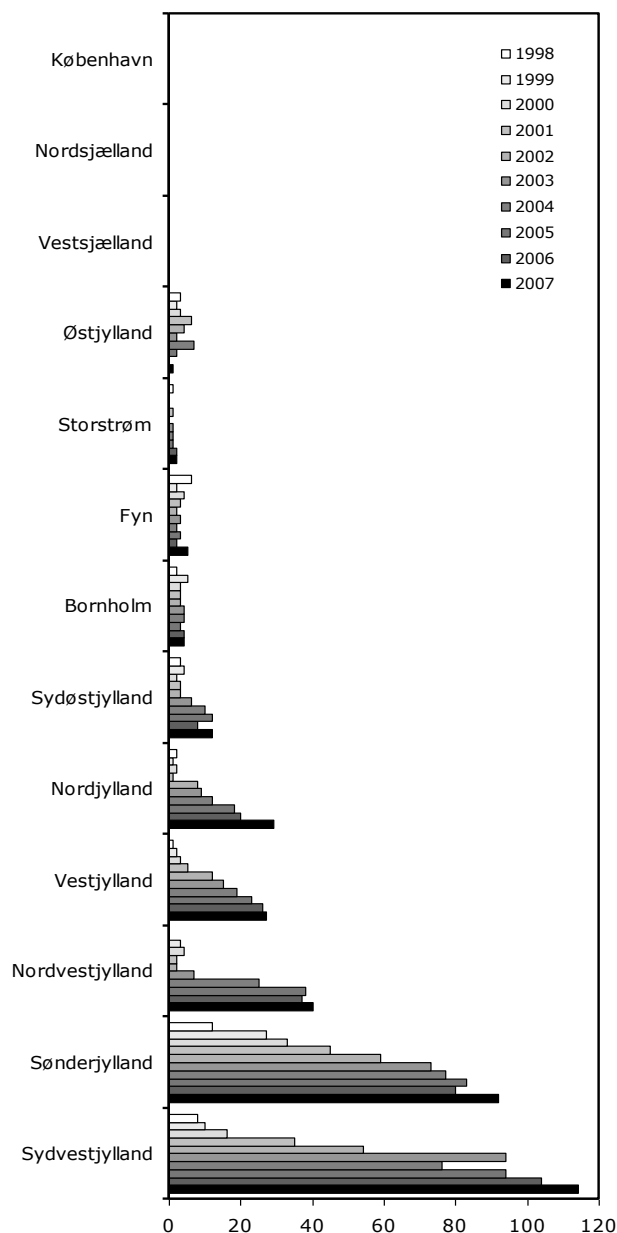

Fig. 12. Antal ynglepar af slørugle *Tyto alba* i Danmark i perioden 1998-2007 fordelt på DOF-afdelinger.

Stor hornugle *Bubo bubo*

Af artskoordinator Hans Pinstrup

Der blev ikke konstateret fremgang i bestanden af stor hornugle i 2007. I alt er 33-34 par registreret, heraf var imidlertid 5 par helt nye, hvilket kunne være en indikation på, at arten fortsat er i fremgang og blot ikke dækket optimalt. Erfaringer fra vinteroptællinger i Schleswig-Holstein viser, at der er langt flere par/territorier, end man umiddelbart regner med (Kloose & Koop 2007). Den danske bestand tæller antageligt mindst 50 par/territorier, måske langt flere.

Arten blev i 2007 iagttaget på flere end 50 lokaliteter, primært i Jylland. Det tyder på, at arten nu er veletableret i det vestlige Danmark. På Lolland er der stadig en stationær fugl, og på Fyn blev arten for første gang registreret, idet der blev iagttaget 1-2 fugle i løbet af sommeren.

Redestederne var også dette år traditionelle. Af de 20 kendte reder var 15 placeret på jorden: 11 i råstof/grusgrave, 2 i skov og 2 på andre steder. 2 par ynglede i gamle rovfuglereder, og 3 par havde etableret sig i eller på bygninger.

Ungeproduktionen var meget fin hos de par, som ynglede med succes. 13-14 par fik mindst 31-35 unger på vingerne, hvilket svarer til minimum 2,2 unger pr. par. Samlet set var resultatet på 1,4 flyvefærdige unger pr. par, hvor ungeantallet er kendt. Det er foruroligende, at ca. 40 % af parrene med kendt yngleresultat ikke fik unger på vingerne. Dette tal er endda antageligt højere, da par med unger formodentlig er nemmere at registrere.

2007 blev året, hvor det med sikkerhed blev konstateret, at den store hornugle er efterstræbt i Danmark. I Sønderjylland blev et par bevidst udsat for forfølgelse, idet reden med æg blev ødelagt af jægere. Det medførte omtale i forskellige medier, bl.a. i Jæger 9/2007. Yderligere 1-2 par var antageligt også udsat for hærværk. Man kan kun håbe, at større opmærksomhed på yngleparrene, bl.a. ved omtale i medierne, vil have en positiv virkning, således at lignende episoder kan undgås i fremtiden. Heldigvis

ser det dog ud til, at den store hornugle er velkommen de fleste steder, og at skovejerne er glade for deres ugler.

En anden trussel - og måske den mest alvorlige - kunne være de initiativer til at tilbageføre gamle råstofgrave til andre naturtyper, som pågår i mange af regionerne. Derved ville nogle af artens vigtigste ynglebiotoper forsvinde. Heldigvis er arten allerede begyndt at etablere sig i skove og plantager, hvor den dog er vanskeligere at registrere.

Der er i årets løb fundet adskillige døde store hornugler rundt omkring. I Midtjylland blev en adult fugl, antageligt hannen fra et nærliggende ynglepar, fundet trafikdræbt i begyndelsen af juli. Den tilbageværende hun præsterede, trods de dårlige odds, at opfostre 3 unger. I Østjylland blev en flyvefærdig unge ligeledes trafikdræbt, da den forsøgte at krydse en vej. En anden af dette pars 3 unger blev påkørt, men overlevede og blev efter et dyrlægetjek genudsat. Den tredje unge klarede sig uden problemer. Også i Vestjylland blev der fundet en trafikdræbt fugl. I Sønderjylland blev der i april på en af de sædvanlige ynglelokaliteter fundet en død fugl. Flere knuste brystknogler tyder på, at den var blevet skudt. Den blev ringmærket som unge 7 år tidligere.

Kirkeugle *Athene noctua*

Af artskoordinator Lars Holm Hansen

Der er i 2007 registreret 55-60 par kirkeugler samt minimum 5 enlige fugle. Korrigeret for manglende oplysninger vurderes bestanden at være på 60-70 par.

Fra Sønderjylland er der kun en enkelt observation i februar. Det vides ikke, om det sædvanlige par har ynglet i 2007.

For første gang i flere år er der set en kirkeugle i en stald i Sydøstjylland, antagelig en strejfer. Fra Fyn meldes der om en hørt kirkeugle omkring årsskiftet 2006/07 og senere i oktober 2007. Observationerne er fra Kværndrup/Ryslinge og Gudbjerg, som ligger ret tæt på hinanden.

Tabel 10. Fordeling af ynglende stor hornugle *Bubo bubo* i Danmark i 2006 og 2007 samt ynglesucces i 2007.

DOF-afdeling	Antal par i 2006	Antal par i 2007	Par med ynglesucces i 2007 (antal unger)	Par uden ynglesucces i 2007	Par med ukendt succes i 2007	Enlige fugle i 2007
Storstrøm						1
Fyn						1-2
Nordjylland	3	3	1 (2)	2		4
Nordvestjylland	3	1-2	1-2 (3-4)			
Vestjylland	3	6	3 (8-11)		3	2
Østjylland	10	4	3 (8)		1	5
Sydøstjylland	7	5	1 (2)	2	2	
Sydvestjylland	3	1		1		
Sønderjylland	6	13	4 (8)	4	5	5+
I alt	35	33-34	13-14 (31-35)	9	11	18-19+

Tabel 11. Regional fordeling af ynglende kirkeugle *Athe-ne noctua* i 2007 samt ungeproduktion og enlige fugle.

DOF-afdeling	Ynglepar	Unger	Enlige fugle
Fyn			1*
Sønderjylland			1
Sydvestjylland	3-4	4	
Vestjylland	1	1-2	1
Sydøstjylland			1*
Østjylland	5	2+	2
Nordvestjylland	6	?	1
Nordjylland	40-45	15+	
I alt	55-60**	32+	5+

* Formodes at dreje sig om strejffugle og er ikke medregnet i totalen.

** Korrigeret for manglende oplysninger vurderes bestanden reelt at være på 60-70 par.

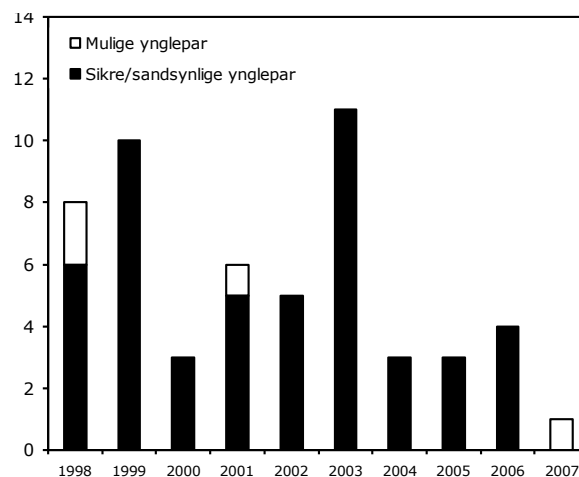
Med 3-4 par og 4 enlige fugle tynder det ud i bestanden i Sydvestjylland. Kun 1 par vides med sikkerhed at have haft ynglesucces, og her var det lige ved at ende galt. Parret yngede i en frithængende sløruglekasse, hvori der i 2006 yngede slørugle, mens kirkeuglerne boede der i 2005. Den 25/5 blev der konstateret 4 unger, men ved ringmærkning af dem den 11/6 fløj en slørugle ud af kassen, og det kunne efterfølgende konstateres, at der manglede 2 kirkeugleunger. Hullet i kassen blev formindsket, så slørugler ikke kan komme ind. Hos de to øvrige par i Sydvestjylland var der golde æg i kasserne, hvilket ikke er første år, at dette er konstateret. Om dette er et tegn på indavl, vides ikke.

I en årrække har der været 2 sikre par i Vestjylland, men i 2007 er det ene par, som var i nærheden af Struer, helt væk. Det andet par fik som vanligt 1-2 unger. Derudover er der gjort observationer af enlige fugle på to gamle ynglelokaliteter ved Herning, så måske er der enkelte par her endnu.

Med 5 sikre par og 2 enlige fugle i Østjylland er billedet det samme som i 2006. Antallet af par er formentlig i underkanten, da ikke alle kendte lokaliteter i nærheden af Randers er undersøgt, og det vurderes, at der skal lægges 2-3 par til. Et enkelt helt nyt par er konstateret ved Råsted, men ejerne har dog haft kirkeuglerne ynglende i 2-3 år. På det nordøstlige Djursland holder det kendte par stadig stand.

I Nordvestjylland er 6 par registreret, heraf et på en ny lokalitet. 1 par ved Skive er den sidste rest i den vestlige del af området; dog blev der set en enkelt fugl i nærheden af en gammelkendt ynglelokalitet.

I Nordjylland er der i forbindelse med Kirkeugleprojektet under Zoologisk Museum registreret 40-45 par/territorier, heraf 36-41 par i Himmerland og 4 par i Vendsyssel. Der var 3 nye par i Himmerland, mens 2 af de 4 par i Vendsyssel var nye. Stederne blev fundet ved hjælp af playback, bl.a. ved Hjørning. Det blev endnu et dårligt yngleår. Æglægning og klækning forløb planmæssigt, men ungeoverlevelsen var ringe, formentlig pga. fødemangel.

 Fig. 13. Bestandudviklingen for mosehornugle *Asio flammeus* i Danmark i perioden 1998-2007.

Der er grund til stor bekymring for kirkeuglerne i Danmark, da der nu 2 år efter hinanden er konstateret dårlig ynglesucces i kerneområderne, og det bliver mere og mere tydeligt, at der mangler føde i landskabet. Når undersøgelserne i Kirkeugleprojektet er færdige, foreligger der forhåbentlig nogle anbefalinger til et handlingsprogram. Ynglesuccesen skal øges inden bestanden bliver for tynd med indavl til følge, da bestanden ellers formentlig vil krakelere, som det er sket i hele det øvrige land, og som det for alvor bliver tydeligt i den skrantende sydvestjyske population.

Mosehornugle *Asio flammeus*

Af artskoordinatoren Niels Knudsen

Blot 1 muligt ynglepar af mosehornugle kunne det blive til i 2007, hvilket er historisk lavt.

Mandø var tidligere et af landets mest stabile ynglesteder for mosehornugle, men i lighed med 2006 yngede der heller ikke mosehornugle her i 2007. Dette skyldes højst sandsynligt, at der de senere år har været en mindre rævebestand på øen samt generelle problemer med vildkatte.

Mosehornugle har tidligere ynglet på øer i det sydfynske, men har ikke med sikkerhed ynglet i år. Der er set to mosehornugler gennem hele sommeren på en gammelkendt ynglelokalitet, men der er i modsætning til normalt ikke registreret yngleadfærd. Det er muligt, at fuglene har gjort et fejlslagent yngleforsøg; oversomrende mosehornugler i par og stationært er ikke normalt. Ifølge lokale kilder er der opstået et markant katteproblem på øen.

Perleugle *Aegolius funereus*

Af artskoordinatoren Hanne Tøttrup

I 2007 blev der sensationelt gjort et sikkert ynglefund af perleugle i Midtjylland. Derudover er der fra yngletiden meldt om syngende individer på 3 andre jyske lokaliteter, 3 syngende på Bornholm og 1 på

Amager. Dette vurderes at dække over 1 sikkert og 1 muligt ynglepar i Jylland, 1 sandsynligt og 2 mulige ynglepar på Bornholm samt 1 muligt på Amager og dermed en landsopgørelse på 2-6 par. Uden for yngletiden er der registreret 2 syngende fugle i Jylland i efteråret, 1 fugl på Sjælland, 1 trækfugl i Skagen samt 1 individ på Bornholm.

I en midtjysk plantage blev der 13-14/4 opdaget et ynglende perleuglepar i et sortspættehul i en ædelgran. Den 17/6 blev der set en stor unge i redehullet og den 19/6 og 21/6 hele 3 unger. 26/6 var hullet tomt, og forældrene og ungerne sås fra den 29/6 først tæt på redestedet og derefter længere væk. Sidste observation gjordes den 4/7, da hannen hørtes ca. 750 meter fra redetræet. Der er tidligere kun gjort ét ynglefund af perleugle i Danmark uden for Bornholm, da en ungfugl blev fundet død den 18/7 1968 nordøst for Blokhus i Nordjylland. Vinteren inden var der en stor perleugleinvasion i Danmark, og ungen formodes at stamme fra et lokalt ynglepar (Jørgen Terp Laursen 2006).

Øst for Silkeborg hørtes en perleugle tre aftener i træk i marts måned samt en enkelt gang på en senere dato, og på Viborgkanten hørtes 1 perleugle synge en lang sangserie den 2/6. I Lille Vildmose-området blev 1 perleugle hørt tre gange midt på formiddagen den 5/5. Der er desuden indkommet oplysninger om, at der her blev hørt perleugle i juni 2005.

På Bornholm blev der lyttet efter perleugle i årets tre første måneder med negativt resultat. Især blev Paradisbakkerne gået igennem, da der blev fundet 4 syngende hanner her i 2006. Først den 29/3 hørtes 2 hanner i Pedersker Plantage syd for Ølene, og dagen efter hørtes 3 hanner samme sted. Den ene af disse hanner sang vedholdende fra 29/3-2/4 og derefter kun enkelte gange senere i april, hvilket vurderes som et sandsynligt ynglepar. Den anden sang mere eller mindre kontinuerligt i perioden 29/3-4/5, og den sidste hørtes 3 gange fra 30/3-2/4.

På Amager blev 1 perleugle hørt synge sporadisk fra den 2-6/4 i Pinseskoven, og den 14/5 blev en fugl fundet trafikdræbt ved Knurrenborg Vang nordøst for Hillerød.

Fra efteråret foreligger der en række observationer. Der blev hørt enlige fugle i Hvalskov Plantage på Midtdjursland den 29/9, i Lille Vildmose-området den 15/10 (på et andet sted end i maj måned) og i Nøkkentved sydvest for Holbæk den 25/10. Det er ikke ukendt, at perleuglen kan have en ny sangperiode i september og oktober i forbindelse med fjerskifte. En træt trækfugl blev iagttaget af en stor skare ornitologer i Ellekrattet i Skagen den 19/10, og en perleugle blev set siddende på vejen i Almindingen om eftermiddagen den 15/11.

I Schleswig-Holstein er perleuglebestanden for opadgående (Hans Dieter Martens, pers. medd.). I 2006 var antallet af ynglepar 8, og dette tal er i 2007

steget markant til 15 ynglepar, hvoraf de 11 havde ynglesucces. Gnaverbestanden har været høj i Schleswig-Holstein i 2007, hvilket ligger til grund for den gode perleuglesæson. Et kuld var så stort som på 8 unger, og det sidste kuld fløj ud så sent som primo august.

Eftersom der ikke har været nogen invasion af perleugle i vinteren 2006/07 fra Skandinavien, er det ikke utænkeligt, at ynglefundet i Midtjylland samt de øvrige mange observationer af perleugler skal ses i sammenhæng med ekspansionen i Schleswig-Holstein. Bl.a. er 2 syngende hanner hørt umiddelbart syd for den dansk/tyske grænse (Hans Dieter Martens, pers. medd.). Fremtidige ringmærkningsfund samt ringmærkning af hunner og unger i Danmark kan forhåbentlig være med til at kortlægge sammenhængen mellem bestanden i Schleswig-Holstein og i Jylland.

Skov- og Naturstyrelsen i Feldborg opsætter i efteråret i samarbejde med DOF 15 perleuglekasser efter en model, som man med stor succes benytter i Schleswig-Holstein. På Skivekanten er der på privat initiativ blevet opsat 5 kasser af samme type, og på Bornholm vil der ligeledes blive opsat 11 kasser af modellen fra Schleswig-Holstein.

Biæder *Merops apiaster*

Af artskoordinator Magnus Bang Hansen

2007 kom til at ligne 2006 for biæderens vedkommende, da der ikke blev registreret nogen ynglefugle og udelukkende set forårstrækkende fugle. Det drejer sig næsten udelukkende om overflyvende enlige fugle på velkendte træksteder.

Første observation var dog af 2 fugle, der sås udtrækkende ved Gjerrild Nordstrand på Djursland den 26/4. Ugen efter trak en enkelt fugl forbi Kikhavn ved Hundested.

Derefter stod Skagens Gren stort set for alle sommerens øvrige observationer med en total på 26 fugle. Sidste trækobservation var af en enkelt fugl ved Nordmandshage, Hals den 4/7.

Et rygte om muligt yngleforsøg ved Jægerspris kunne desværre ikke bekræftes.

Toplærke *Galerida cristata*

Af artskoordinator Anders Østerby

Der er i 2007 registreret blot 2 ynglepar af toplærke i Danmark, begge i Hirtshals.

Forekomsten i vinterhalvåret fulgte det vanlige mønster, idet fuglene blev set på spredte lokaliteter som Margretheparken og Østhavnen. Fra marts er observationerne koncentreret omkring Hirtshals Station, der har været den sikreste ynglelokalitet for arten de senere år. Her sås i maj op til 5 fugle på en gang. Der er ikke med sikkerhed konstateret ynglesucces, hvilket kan hænge sammen med, at der

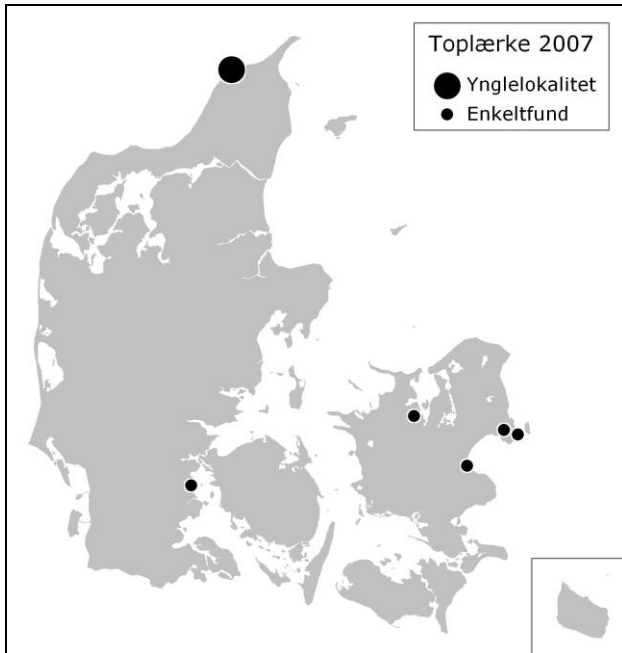

Fig. 14. Forekomsten af toplærke *Galerida cristata* i Danmark i 2007. Bemærk at enkeltfundene ikke nødvendigvis er gjort i yngletiden.

igennem hele året har været intensiv byggeaktivitet omkring stationen samt på rangerarealet nord herfor. I løbet af sensommeren og efteråret blev der maksimalt set 2 fugle sammen, primært omkring Hirtshals Station og arealet nedenfor.

Området har været jævnlige besøgt af både lokale og tilrejsende ornitologer, og der er næppe overset udflyvne unger i Hirtshals. Af ovenstående fremgår hermed, at artens status som ynglefugl i Danmark efterhånden hænger i en særdeles tynd tråd.

Der er i år ikke indrapporteret andre fugle fra Nordjylland, heller ikke fra de sidste ynglesteder som Løkken, Frederikshavn og Hjørring. Der foreligger derimod overraskende mange observationer fra resten af landet. Ved Hejlsminde Bugt i Sydøstjylland blev en enkelt fugl set den 27/5, og i Holbæk sås en fugl omkring havnekiosken den 24/6. Ved Sjællandsbroen i København blev en fugl med dårligt ben set af mange lokale ornitologer 30/6-4/7, og en ny fugl med raske ben sås ved Køge Havn den 29-30/7. Endnu en fugl uden bemærkninger om benskader sås i Tårnby på Amager den 14-28/10.

Markpiber *Anthus campestris*

Af arts koordinatør Knud Pedersen

I 2007 blev der for første gang ikke observeret markpiber på Skagens Odde. Dette triste faktum gælder for både ynglefugle og trækgæster. Arten er blevet eftersøgt på alle tidligere kendte ynglepladser på odden, bl.a. i forbindelse med NOVANA, men uden positivt resultat. Markpiber er ligeledes blevet eftersøgt i NOVANA-regi på Læsø uden held.

Anholt har i 2007, som eneste lokalitet i Danmark, kunnet fremvise en syngende markpiber. For-

modentlig samme individ er registreret 13/5, 27/5 og 8/6 af 3 forskellige observatører. Om der er tale om en ynglefugl eller blot en enlig territoriehævdende han, kan ikke afgøres ud fra det foreliggende materiale.

Ynglestatus for 2007 er altså 0-1 par. Situationen var forventet efter den kraftige tilbagegang i hele artens nordvestlige udbredelsesområde.

Man kan ligeledes konstatere, at markpiber er blevet en meget sjælden trækgæst i Danmark. Blot 2 fugle er rapporteret fra forårstrækket i maj, henholdsvis ved Nakkehoved i Nordsjælland og ved Nørre Vorupør i Thy. Fra efterårstrækket er der 5 fund, alle fra den østlige del af landet i perioden 18/8-22/9, og drejer sig formodentlig om fugle fra den svenske bestand i Halland og Skåne, der i 2006 var på 36-41 par/territorier (SOF 2007).

Vandstær *Cinclus cinclus*

Af arts koordinatør Erik Dylmer

Vandstæren har i 2007 ynglet med 2 par, som begge havde ynglesucces.

På den sædvanlige ynglelokalitet i Grejsdalen blev der observeret 4 flyvefærdige unger den 10/5. 2 unger opholdt sig umiddelbart nedstrøms reden og de 2 andre ca. 150 meter opstrøms. Blot en enkelt forældrefugl blev noteret, og denne skiftede mellem stederne, hvor ungerne opholdt sig, med ca. et kvarters interval.

Det andet par benyttede en gammel, ophængt kasse ved Randbøldal-Museet ved Vejle Å. Her blev 2 unger filmet af TV SYD den 7/5.

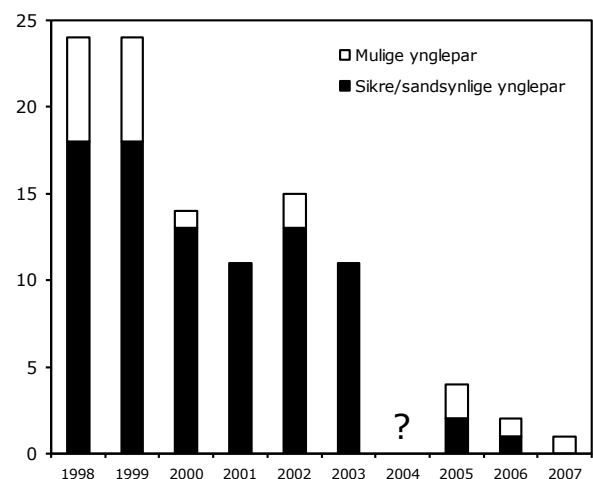

Fig. 15. Bestandsudviklingen for markpiber *Anthus campestris* i Danmark i perioden 1998-2007. Der kunne ikke foretages en bestandsvurdering for arten i 2004.

Sydlig blåhals *Luscinia svecica cyaneacula*

Af artskoordinator John Frikke

Den sydlige blåhals har ynglet i det sydlige Jylland siden 1992 efter omtrent 100 års fravær som dansk ynglefugl. Særligt inden for de seneste 5-7 år har arten tilsyneladende virkelig fået fodfæste, og den er nu fast ynglefugl i marskområderne ved Vadehavet fra Tøndermarsken i syd til Varde Ådal og Ho Bugt Enge i nord.

Registreringerne i 2006 og 2007 afslørede henholdsvis 93 og 105 territoriale hanner/par, hvilket er noget færre end i de foregående to sæsoner. Denne tilbagegang vurderes dog ikke at være reel, idet den formodentligt alene afspejler en mindre indsats og registreringsaktivitet i de sønderjyske kerneområder. Registreringsaktiviteten synes at have været den samme i Sydvestjylland, og her spores en fortsat svag antalmæssig fremgang, der især kan spores i det nordligste kerneområde ved Ho Bugt.

Blåhalsen kan være ganske vanskelig at registrere i det åbne, vidtstrakte og ofte ganske blæsende marsklandskab, men et særligt kendskab til bestanden i visse områder viser, at arten ikke er særlig stedtro, og at størrelsen af lokale bestande kan variere temmelig meget fra år til år. Dog tyder registreringerne i 2006 og 2007 på, at arten fortsat spreder sig mod nord, og med dens beskedne krav til levesteder kan den forventes at dukke op rigtigt mange steder i fremtiden.

De mest atypiske registreringer i 2006 var af syngende/territoriehævdende fugle i Frøslev Mose og Tinglev Mose i Sønderjylland samt ved Gamst Søenge nordøst for Vejen. Disse fund i moser og vådområder i indlandet er måske starten på en betydelig udvidelse af artens udbredelsesområde i Danmark og bør følges op med fremtidige eftersøgninger på lokaliteterne og i lignende moseområder i det sydlige Jylland.

En fast syngende han ved Sønderho på Fanø i både 2006 og 2007 er også spændende registreringer, da sydlig blåhals kun i ganske få tidligere tilfælde har fundet vej til Vadehavsøerne. I 2006 blev der desuden registreret en syngende fugl i Skjern Enge, som sammen med tidligere fund ved Tipperne (ikke territoriehævdende), Stadil Fjord og så langt nordpå som i Vejlerne tyder på, at den sydlige blåhals måske også er på vej til lavbundsområderne ved de vestjyske fjorde og Limfjorden. Observationerne af syngende hanner ved Rindom Enge og Tim Enge i 2007 understøtter måske denne antagelse.

Tabel 12. Antal territorier af sydlig blåhals *Luscinia svecica cyaneacula* i perioden 2004-07 fordelt på lokaliteter. Dækningen var ikke optimal i 2006 og 2007, hvilket formodes at være grunden til de lavere totaler disse år.

DOF-afdeling og lokalitet	2004	2005	2006	2007
<i>Sønderjylland</i>				
Ubjerg Kog	3	4	4	3
Magisterkog	23	20	11	10
Rudbøl Kog	28	36	11	17
Gl. Frederikskog	1	1	3	1
Ny Frederikskog	1	2	1	2
Magrethekog Syd	0	0	1	1
Magrethekog N, m. Vidåen	14	18	4	10
Højer Kog	14	12	1	1
Sejersbæk Kog	?	3	1	?
Gammelenge	5	2	?	?
Møgeltønder Kog	?	2	4	5
Ballum Forland	2	5	2	5
Ballum Enge	3	14	4	7
Rømødæmningen	0	0	1	0
Astrup Enge	6	?	2	5
Brøns Enge	2	?	?	?
Rejsby Enge	?	?	1	?
Rejsby Forland	0	0	2	?
Helm Odde Marsk, Rømø	1	0	?	?
Tinglev Mose	0	0	1	0
Frøslev Mose	0	0	1	0
<i>Sydvestjylland</i>				
Gl. Hviding Enge	1	0	2	1
Råhede Enge	1	3	1	?
V. Vedsted Enge	0	0	3	?
Ribemarsken Syd	2	3	4	2
Ribemarsken Nord	0	0	1	4
Vilslev Enge	1	7	1	2
Darum Enge	0	0	3	5
Sneum-Tjæreborg Enge	8	2	1	5
Hostrup/Kokspang Enge	0	1	0	0
Kravnsø Enge, Varde Ådal	1	2	2	1
Vibæk Enge, Varde Ådal	0	1	?	?
Alslev Marsk, Varde Ådal	0	3	1	?
Janderup Enge, Varde Ådal	4	2	2	2
Billum Enge, Varde Ådal	3	3	5	3
Tarphage Enge, Varde Ådal	3	3	4	3
Kjelst Enge	4	3	2	4
Skødstrup Enge	1	1	2	2
Mosevrå Enge	2	2	1	1
Sønderho, Fanø	0	0	1	1
Gamst Søenge	0	0	1	0
<i>Vestjylland</i>				
Vest Stadil Fjord	1	0	0	0
Skjern Enge	0	0	1	0
Rindom Enge	0	0	0	1
Tim Enge	0	0	0	1
I alt optalt	135	155	93	105

Stor tornskade *Lanius excubitor*

Af artskoordinator Niels Peter Brøgger

Årets ynglepar opgøres til 7 sikre, 5 sandsynlige og 3 mulige par ud fra indberetninger af fugle i yngletiden. Landsbestanden kan derfor opgøres til 12-15 par. Der er registreret 11 unger fra 4 kuld.

Trods lige så mange observationsdage i 2007 som de seneste ca. 5 år er der ikke fundet sikre ynglepar i Oksbøl-området, men kun 1 sandsynligt par. Her har tidligere været op til 6 par. Der blev fundet 2 trafikdræbte fugle i september måned, som blev vurderet til at være 1K fugle, men om disse fugle er klækket i Oksbøl-området eller overhovedet i Danmark, er uvist.

Samme tendens var der på Lønborg Hede, som trods mindst 5 besøg i april, maj og juni ikke kunne fremvise en eneste fugl. Denne lokalitet har tidligere haft helt op til 5 par.

Der er et nyt par på en lokalitet i Herning Kommune, idet der flere gange er set 2 fugle, og 1 rede er fundet. Dette område ligger tæt på Nørlund Plantage og Harrild Hede, som igen er oppe på 3 sikre par.

Der er stadig ingen sikre ynglefund fra Sønderjylland, Nordjylland eller Øerne. Det østligste sikre par findes i Donsø Sande på Karup Flyvestation.

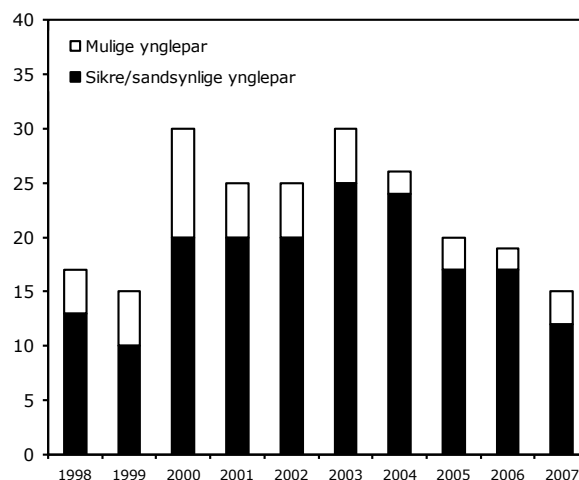

Fig. 16. Bestandsudviklingen for stor tornskade *Lanius excubitor* i Danmark i perioden 1998-2007.

Flere lokaliteter har haft enlige fugle til langt hen i april måned, bl.a. nær Salten Langsø. Rugningen starter normalt i begyndelsen af april, så disse fugle er potentielle ynglefugle, men kan også nemt være fugle på forsinket træk eller blot uparrede fugle. Ved trækstederne, såsom Skagen og Gilbjerg Hoved, ses der jævnligt enlige fugle i april og maj måned. Disse kan ydermere dreje sig om fugle fra mislykkede yngleforsøg.

Referencer og litteraturliste

- BirdLife International 2004: Birds in Europe: population estimates, trends and conservation status. – Cambridge, UK: BirdLife International (BirdLife Conservation Series No. 12).
- Christensen, J.S. & P. Lange (red.) 2008: Fugleåret 2006. – DOF.
- Clausen, P., Kahlert, J., Hounisen, J.P., Olsen, K., Bøgebjerg, E. & Kjeldsen, J.P. (2007): Tøndermarskens ynglefugle 2005-2006. Naturovervågning. Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet. – Arbejdsrapport fra DMU 238: 56 s. (elektronisk).
- Ehmsen, E. & L. Pedersen (red.) 2007: Årsrapport for Projekt Ørn 2007. – Dansk Ornitologisk Forening. Findes på: http://www.dof.dk/sider/images/stories/proj/oern/dokumenter/aarsrapport_oern_2007.pdf
- Grell, M.B. 1998: Fuglenes Danmark. – G.E.C. Gads Forlag, København.
- Grell, M.B. (red.) 1999: Truede og sjældne ynglefugle i Danmark 1998. – DOFT 93: 105-126. Findes på: http://www.dof.dk/sider/images/stories/doft/dokumenter/doft_1999_3_1.pdf
- Grell, M.B. (red.) 2000: Truede og sjældne ynglefugle i Danmark 1999. – DOFT 94: 55-72. Findes på: http://www.dof.dk/sider/images/stories/doft/dokumenter/doft_2000_2_1.pdf
- Grell, M.B. (red.) 2001: Truede og sjældne ynglefugle i Danmark 2000. – DOFT 95: 51-68. Findes på: http://www.dof.dk/sider/images/stories/doft/dokumenter/doft_2001_2_2.pdf
- Grell, M.B. (red.) 2002: Truede og sjældne ynglefugle i Danmark 2001. – DOFT 96: 43-67. Findes på: http://www.dof.dk/sider/images/stories/doft/dokumenter/doft_2002_2_1.pdf

- Grell, M.B. & B. Rasmussen (red.) 2003: Truede og sjældne ynglefugle i Danmark 2002. – DOFT 97: 175-192.
Findes på: http://www.dof.dk/sider/images/stories/doft/dokumenter/doft_2003_2_1.pdf
- Grell, M.B., Heldbjerg, H., Rasmussen, B., Stabell, M., Tofft, J. & T. Vikstrøm (red.) 2004: Truede og sjældne ynglefugle i Danmark 2003. – DOFT 98: 45-100.
Findes på: http://www.dof.dk/sider/images/stories/proj/datsy/dokumenter/Doft_08_2004_LOW.pdf
- Kjeldsen, J.P. (i trykken): Ynglefugle i Vejlerne. – DOFT 102(1).
- Kloose, O. & B. Koop 2007: Brutbestand, Verbrietung und Siedlungsdichte des Uhus (*Bubo bubo*) i Schleswig-Holstein. – Corvus 20.
- Laursen, J.T. 2006: Danmarks ugler. Danmarks Dyreliv, Bind 10. – Apollo Books, Stenstrup.
- Nyegaard, T. & M.B. Grell (red.) 2005: Truede og sjældne ynglefugle i Danmark 2004. – DOFT 99: 88-106.
Findes på: <http://www.dof.dk/sider/images/stories/proj/datsy/dokumenter/DATSY2004.pdf>
- Nyegaard, T. & M.B. Grell (red.) 2006: Truede og sjældne ynglefugle i Danmark 2005. – DOFT 100: 11-28.
Findes på: http://www.dof.dk/sider/images/stories/proj/datsy/dokumenter/DATSY_DOFT_2_06Low.pdf
- Nyegaard, T. & M.B. Grell (red.) 2007: Truede og sjældne ynglefugle i Danmark 2006. – Dansk Ornitologisk Forening.
Findes på: http://www.dof.dk/sider/images/stories/proj/datsy/dokumenter/DATSY_DOFT_2_06Low.pdf
- Rasmussen, L.M. & K. Fischer 1997: The breeding population of Gull-billed Terns *Gelochelidon nilotica* in Denmark 1976-1996. – DOFT 91(3): 101-108.
Findes på: http://www.dof.dk/sider/images/stories/doft/dokumenter/doft_1997_3_2.pdf
- Rasmussen, L.M. 2007: Hedehøg i Danmark ynglesæsonen 2007 – arbejdsrapport fra Projekt Hedehøg. – Dansk Ornitologisk Forening.
Findes på: <http://www.dof.dk/sider/images/stories/proj/hedehoeg/dokumenter/hedehoeg2007rap.pdf>
- SOF 2007: Fågelåret 2006. – Vår Fågelvärld, supplement nr. 47. Stockholm.
- Sudfelt, C.R. et al. (2007): Vögel in Deutschland 2007. – DDA, BfN, LAG VSW, Münster.